

ಸಂಧಿ ೩೦ – ದೈತ್ಯ ತಾರತಮ್ಯ ಸಂಧಿ

ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರ ಗುರುಗಳ..... || ಪ ||

ಸಂಧಿ ಸೂಚನೆ || ಶ್ರೀಶಮುಕ್ತಾಮುಕ್ತ ಸುರವರ
ವಾಸುದೇವಗೆ ಭಕ್ತಿಯಲಿ ಕಮ
ಲಾಸನನುಪೇಳಿದನು ದೈತ್ಯಸ್ವಭಾವ ಗುಣಗಳನು ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ:- ಶ್ರೀಶ=ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯಾದ, ಮುಕ್ತಾಮುಕ್ತಸುರವರ=ಮುಕ್ತರು, ಆಮುಕ್ತರು ಈ ಎರಡು ವಿಧ ಸುರ=ದೇವತೆಗಳಕಿಂತಲೂ ವರ ಉತ್ತಮನಾದ ಶ್ರೀ, ವಾಸುದೇವಗೆ=ವಸುದೇವ ಪುತ್ರನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾವತಾರ ಮಾಡಿದ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ, ಭಕ್ತಿಯಲಿ=ಪರಮಭಕ್ತಿಯಿಂದ, ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಕಮಲಾಸನನು=ಬ್ರಹ್ಮ ದೇವರು, ದೈತ್ಯ ಸ್ವಭಾವ ಗುಣಗಳನು=ದೈತ್ಯರ ಸ್ವಭಾವಗಳನ್ನು ಅವರ ಯೋಗ್ಯತೆಯಗುಣಗಳನ್ನೂ, ಪೇಳಿದನು=ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಂಡನು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ:- ದೈತ್ಯರ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನು, ಗರುಡ ಪುರಾಣ ಬ್ರಹ್ಮಕಾಂಡದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡುವ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಂಗ ಸಂಗತಿಯಿಂದ ಹೇಳಿರುವರು. ಅದೇ ಅರ್ಥವನ್ನೇ ಈ ಸಂಧಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತೇವೆ.

ಎನಗೆನಿನ್ನಲಿ ಭಕ್ತಿಜ್ಞಾನಗ
ಳೆನಿತಿಹವೊ ಪ್ರಾಣನಲಿ ತಿಳಿಯದೆ
ಹನುಮದಾದ್ಯವತಾರಗಳ ಭೇದಗಳ ಪೇಳುವವ ||
ದನುಜಘೋರಾಂಧಂತಮಸ್ಸಿಗೋ
ಗ್ಯನುನಸಂಶಯನಿನ್ನ ಬೈವರ
ಕೊನೆಯನಾಲಿಗೆ ಪಿಡಿದು ಭೇದಿಪೆನೆಂದನಬ್ಜಭವ|| ೧ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ:- ಎನಗೆ=ನನಗೆ, ನಿನ್ನಲ್ಲಿ=ನಿನ್ನಲ್ಲಿ, ಭಕ್ತಿಜ್ಞಾನಗಳು, ಎನಿತಿಹವೊ =ಎಷ್ಟು ಇರುವವೊ ಅಷ್ಟು ಭಕ್ತಿಜ್ಞಾನಗಳನ್ನು, ಪ್ರಾಣನಲಿ=ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಾಣದೇವರಲ್ಲಿ ತಿಳಿಯದೆ, ಹನುಮದಾದ್ಯವತಾರಗಳ=ಹನುಮ ಭೀಮ ಮಧ್ವಾವತಾರಗಳಿಗೆ, ಭೇದಗಳ ಪೇಳುವವ=ಒಂದೊಕ್ಕೊಂದು ಭೇದವೆಂದು ಹೇಳುವವನು, ಘೋರಾಂಧಂತಮಸ್ಸಿಗೆ= ಘೋರವಾದ ಅಂಧಂತಮಸ್ಸಿಗೆ, ಯೋಗ್ಯನು=ಯೋಗ್ಯನಾದ, ದನುಜನು=ದೈತ್ಯನು, ನಸಂಶಯ=ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವೇ ಇಲ್ಲವು. (ನಾನು) ನಿನ್ನ=ನಿನ್ನನ್ನು, ಬೈವರ= ದ್ವೇಷದಿಂದ ದೂಷಿಸುವವರ, ಕೊನೆಯ ನಾಲಿಗೆ ಪಿಡಿದು, ಭೇದಿಪೆನು=ಕತ್ತರಿಸುವೆನು. ಎಂದನಬ್ಜಭವ=ಎಂದು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಹೇಳಿರುವರು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ:- ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ವಿಜ್ಞಾಪನೆ - ಎಲೈ ಈಶ! ನನಗೆ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಭಕ್ತಿ ಜ್ಞಾನಗಳಿರುವವೊ ಅಷ್ಟು ವಾಯುದೇವರಲ್ಲಿ ಇದ್ದೇ ಇರುವವು. ಅದನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ ನನಗೂ ವಾಯು ದೇವರಿಗೂ ಭಕ್ತಿಜ್ಞಾನಗಳಲ್ಲಿ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುವವನು ಮಹಾ ದೈತ್ಯನು. ಮತ್ತೂ ಬಳಿತ್ಯಾದಿ ಸೂಕ್ತ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯರಾದ ವಾಯುದೇವರ ಮೂಲರೂಪಕ್ಕೂ ಅವತಾರ ರೂಪಗಳಿಗೂ ಪರಸ್ಪರ ಭೇದಗಳುಂಟೆಂದು ಹೇಳುವವನೂ ದೈತ್ಯನೇ! ಯದ್ಯಪಿ ಯುಗಭೇದದಿಂದ ಶಕ್ತಿ ಭೇದವನ್ನು ತೋರಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಸೌಗಂಧಿಕಾಹರಣ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹನುಮಂತ ದೇವರ ಬಾಲವನ್ನು ಎತ್ತಲು ಭೀಮಸೇನ ದೇವರಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವರು. ಇದು ಅಸುರಜನ ಮೋಹಕ್ಕಾಗಿಯೂ, ಯುಗಾನುಸಾರವಾಗಿ ಶಕ್ತಿ ಭೇದವಾಗುವುದೆಂದು ತೋರ್ಪಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ವಿಡಂಬನ ಮಾತ್ರವೇ ಹೊರತು ನಿಜವಾದುದಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವ. ಹೀಗೆ ತಿಳಿಯದೆ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಭೀಮಸೇನದೇವರಿಗೂ ಹನುಮಂತ ದೇವರಿಗೂ ಭೇದವನ್ನು ತಿಳಿಯುವವನು ಮಹಾ ದೈತ್ಯನು. ಇಂತಹವರಿಗೆ ಘೋರವಾದ ಅಂಧಂತಮಸ್ಸೇ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವದು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವೇ ಇಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆ ಆಧಾರ ಗರುಡಪುರಾಣದ ಪ್ರಮಾಣ “ವಾಯೋರ್ಮಮಾಂತರಂನಾಸ್ತಿ ಹರಿತತ್ಸ್ಯ ನಿರ್ಣಯೇ|| ಅವತಾರೇಷುವಾಯೋಸ್ತು ಹ್ಯಂತರಂಯೇವಿದುಃ ಪ್ರಭೋ|| ತೇಂಧಂತಮಃ ಪ್ರವಿಶ್ಯಂತಿ ದೈತ್ಯಾಸ್ತು ನಚತೇಸುರಾಃ||” ಎಂದಿರುವುದು. ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥವೇ ಪದ್ಯಾರ್ಥವು. ಮತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಹೇಳಿದುದೇನೆಂದರೆ:- ಯಾರು ನಿನ್ನನ್ನು ದೂಷಿಸುವನೋ ಅವನ ಕೊನೆ ನಾಲಿಗೆಯನ್ನು ನಾನು ಕತ್ತರಿಸುವೆನು ಎಂದು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಗರುಡಪುರಾಣವಾಕ್ಯ:-

“ನಿಂದಾಂ ಕುರ್ವಂತಿ ಯೇ ವಿಷ್ಣೋರ್ಜಿಹ್ವಾ ಭೇದಂ ಕರೋಮ್ಯಹಂ” ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥವನ್ನೇ ದಾಸಾರ್ಯರು ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವರು.

ಅವತಾರಿಕೆ:- ಮತ್ತೂ ದೈತ್ಯರ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಗುರುಡಪುರಾಣದ “ಗುಣಪೂರ್ಣಸ್ಯ ವಿಷ್ಣೋಸ್ತು ನಿರ್ಗುಣತ್ವ ವಿಚಿಂತನಂ|| ಜ್ಞಾನಾನಂದಾದಿಪೂರ್ಣಸ್ಯ ಸೋಹಮಿತ್ಯಾದಿ ಚಿಂತನಂ|| ಚಿದಾನಂದಾತ್ಮಕೇ ದೇಹೇ ಉತ್ಪತ್ತಾದಿ ವಿಚಿಂತನಂ|| ನಿತ್ಯಾವಿಯೋಗಿನೀ ದೇವ್ಯಾಃ ವಿಯೋಗಾದಿವಿಚಿಂತನಂ|| ಅಭೇದ್ಯಾಭೇದ್ಯ ಗಾತ್ರೇಷು ಭೇದಭೇದಾದಿ ಚಿಂತನಂ||” ಎಂಬೀ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಜ್ಞಾನಬಲಸುಖ ಪೂರ್ಣವ್ಯಾಪ್ತಗೆ
ಹೀನಗುಣನೆಂಬುವನು ಈಶ್ವರ
ನಾನೆಂಬುವ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಾತ್ಮಗುತ್ಪತ್ತಿ ||
ಶ್ರೀನಿತಂಬಿನಿಗೀಶಗೆವಿಯೋ
ಗಾನುಚಿಂತನೆ ಭೇದಭೇದವಿ
ಹೀನದೇಹಗೆ ಶಸ್ತ್ರಗಳಭಯ ಪೇಳುವವ ದೈತ್ಯ || ೨ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ:-ಜ್ಞಾನಬಲಸುಖಪೂರ್ಣವ್ಯಾಪ್ತಗೆ=ಜ್ಞಾನ, ಬಲ, ಸುಖ ಇವುಗಳಿಂದ ಪೂರ್ಣನಾದ, ಸರ್ವತ್ರ ವ್ಯಾಪ್ತನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ, ಹೀನಗುಣನೆಂಬುವನು= ಗುಣಹೀನನೆಂಬುವನು (ನಿರ್ಗುಣನೆಂದು ಹೇಳುವವನು) ನಾನೇ ಈಶ್ವರನೆಂಬುವನೂ, ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಾತ್ಮಗೆ, ಉತ್ಪತ್ತಿ=ಸಚ್ಚಿದಾನಂದ ಸ್ವರೂಪನಾದ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಹುಟ್ಟುವಿಕೆ ಉಂಟೆಂದು ಹೇಳುವವನೂ, ಶ್ರೀನಿತಂಬಿನಿಗೆ=ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯರಿಗೂ, ಈಶಗೆ=ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೂ, ವಿಯೋಗಾನುಚಿಂತನೆ (ವಿಯೋಗವನ್ನು ಚಿಂತಿಸುವುದು) ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಅಗಲಿರುವರೆಂದು ಚಿಂತಿಸುವವನೂ, ಭೇದಭೇದ ವಿಹೀನ ದೇಹಗೆ= ಅಭೇದ್ಯ ಅಭೇದ್ಯವಾದ ದೇಹವುಳ್ಳ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ, ಶಸ್ತ್ರಗಳ ಭಯಪೇಳುವವ= ಆಯುಧಗಳಿಂದ ಭೇದಭೇದಗಳ ಸಂಬಂಧವಾದ ಭಯ ಉಂಟೆಂದು ಹೇಳುವವನೂ, ಇವರೆಲ್ಲರೂ, ದೈತ್ಯ=ದೈತ್ಯರು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ:- ಪೂರ್ಣ ಜ್ಞಾನ, ಪೂರ್ಣ ಬಲ, ಪೂರ್ಣಾನಂದಸ್ವರೂಪನಾದ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನು ನಿರ್ಗುಣನೆಂದು ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡುವವನು ದೈತ್ಯನು. ನಾನೇ ಈಶ್ವರನೆಂಬುವನೂ ದೈತ್ಯನು. ಶಶ್ವದೇಕಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದ ಸ್ವರೂಪನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಜನನಾದಿಗಳುಂಟೆಂದು ಚಿಂತನೆ ಮಾಡುವವನೂ ದೈತ್ಯನು. ರಮಾದೇವಿಯರಿಗೂ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೂ ರಾಮಾವತಾರ ಮೊದಲಾದ ಅವತಾರದಲ್ಲೇ ಆಗಲಿ ಮೂಲರೂಪದಲ್ಲೇ ಆಗಲಿ ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರ ವಿಯೋಗವನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದು ಅಂದರೆ ರಾಮಾವತಾರದಲ್ಲಿ ರಾಮನನ್ನು ಅಗಲಿ ಸೀತಾದೇವಿಯು ರಾವಣನ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗಲೂ, ರಾವಣನ ಸಂಹಾರವಾದಮೇಲೆ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವು ಶ್ರೀರಾಮನಿಗಾದಮೇಲೆ ಲೋಕನಿಂದ್ಯಕ್ಕೆ ಹೆದರಿ ಗರ್ಭಿಣಿಯಾದ ಸೀತೆಯನ್ನು ವಾಲ್ಮೀಕಿಶಾಪದಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ಬಂದಾಗಲೂ, ರಾಮನಿಗೂ ಸೀತೆಗೂ ಅಗಲುವಿಕೆಯಾಗಿತ್ತೆಂದು ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿರುವರು. ಆದರೆ ಅದು ನಿಜವಾದುದಲ್ಲ. ಅಸುರ ಜನ ಮೋಹಕ್ಕಾಗಿ ಹಾಗೆ ತೋರಿದುದೇ ಹೊರತು ನಿತ್ಯಾವಿಯೋಗಿನಿಯಾದ ಸೀತಾ ರಾಮರ ವಿಯೋಗವು ಎಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲ. ಎಲ್ಲಿ ರಾಮನೂ ಅಲ್ಲಿ ಸೀತೆಯೂ, ಎಲ್ಲಿ ಸೀತೆಯೂ ಅಲ್ಲಿ ರಾಮನೂ ಇದ್ದೇ ಇರುವರು. ಇವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಪರಸ್ಪರ ವಿಯೋಗವನ್ನು ಚಿಂತಿಸುವವನು ದೈತ್ಯನು. ಮಣಿಮಂಜರಿಯಲ್ಲಿ “ಸುರಾಣಕಾಂಸ್ತಮೋನೇತುಂ ತತ್ಯಾಜೇವ ಸಜಾನಕೀಂ|| ವ್ಯಾಪ್ತತ್ವಾನ್ವಿರವದ್ಯತ್ಪ್ರಾಪ್ತಸ್ಯಾಸ್ತಾಗಃ ಕಥಂಭವೇತ್||” ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೂ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯರಿಗೂ ಎಂದಿಗೂ ವಿಯೋಗವಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಸುರಾಣಕರೆಂಬ ದೈತ್ಯರು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರನ್ನು ಕುರಿತು ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿ ತಾನು ಏನು ಪಾಪವನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ ನಮಗೆ ಮುಕ್ತಿಗೆ ಪ್ರತಿಬಂಧಕವಾಗಬಾರದೆಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡರು. ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ನೀವು ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರಿಗೆ ಪರಸ್ಪರ ಅಗಲುವಿಕೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಮಾಡಿಸದೆ ಮತ್ತೇನು ಪಾಪ ಮಾಡಿದರೂ ನಿಮ್ಮ ಮುಕ್ತಿಗೆ ಪ್ರತಿಬಂಧಕವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆ ಒಂದು ಪಾಪವೇ ನಿಮ್ಮ ಮುಕ್ತಿಗೆ ಪ್ರತಿಬಂಧಕವೆಂದು ವರವನ್ನಿತ್ತರು. ಅವರು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ವರ ಬಲದಿಂದ ಅನೇಕ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಸೀತಾರಾಮರು ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರೆಂದರಿಯದೆ ರಾಮ ಸೀತೆಯರನ್ನು, ದೂಷಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಅಂದರೆ ರಾಮನು ಒಂದು ವರ್ಷದ ದಿವಸ ರಾವಣನ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಸೀತೆಯನ್ನು ತಾನು ಸ್ವೀಕಾರ ಮಾಡಿದನೆಂದು ದೂಷಿಸಿದರು. ಇವರಿಗೆ ತಮಸ್ಸಾಗಬೇಕಾದರೆ ಸೀತೆಯನ್ನು ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದ ಹೊರತು ಆಗುವಂತಿಲ್ಲ. ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ವರವು ಹಾಗಿರುವುದು. ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ವರವನ್ನು ಸತ್ಯ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರೀರಾಮರು ಸೀತೆಯನ್ನು ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದಂತೆ ತೋರಿದರೆ ಹೊರತು, ನಿಜವಾಗಿ ರಾಮನೂ ಸೀತೆಯೂ ಅಗಲಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೇಗೆಂದರೆ ರಮಾ ದೇವಿಯರೂ ಸರ್ವತ್ರ ವ್ಯಾಪ್ತರು; ನಿರ್ದುಷ್ಟರು; ಪರಮಾತ್ಮನೂ ಸರ್ವತ್ರ ವ್ಯಾಪ್ತನೂ ನಿರ್ದುಷ್ಟನು; ಹೀಗಿರಲು ಇವರಿಗೆ ವಿಯೋಗವೂ ಆಗುವುದೆಂತು! ಎಲ್ಲರೂ

ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ರೂಪವು ಅದೃಶ್ಯವಾಗಿ ವಾಲ್ಮೀಕಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ರೂಪಾಂತರದಿಂದ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ರಾಮನು ಅಶ್ವಮೇಧ ಮಾಡುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರ ಎದಿರಿನಲ್ಲಿ ಭೂ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದುದೂ ರೂಪಾಂತರದಂದಲೆ. ಮತ್ತೊಂದು ರೂಪದಿಂದ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಗೋಚರಿಸುತ್ತಾ ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಗೋಚರವಾಗದೆ ಇದ್ದಳು. ಮಹಾಭಾರತ ತಾತ್ಪರ್ಯ ನಿರ್ಣಯ ೯ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ “ರಾಮಸ್ಯದೃಶ್ಯಾ ತ್ವನ್ಯೇಷಾಮದೃಶ್ಯಾ ಜನಕಾತ್ಮಜಾ|| ಭೂಮಿಪ್ರವೇಶಾದೂರ್ಧ್ವಂ ಸಾ ರೇಮೇ ಸಪ್ತಶತಂ ಸಮಾಃ||೪೨||” ಸೀತಾದೇವಿಯು ಭೂಮಿ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳದೆ ಶ್ರೀರಾಮನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಗೋಚರಳಾಗುತ್ತಾ (೭೦೦) ಏಳುನೂರು ವರ್ಷಗಳ ವರೆಗೂ ಶ್ರೀರಾಮನಿಂದ ಸುಖವನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು ಎಂದು ಹೇಳಿರುವರು. ಇದರಂತೆಯೇ ೩೩ನೆಯ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ “ನಿತ್ಯಮೇವ ಸಹಿತೋಪಿ ಸೀತಯಾ ಸೋಗ್ನಿಸಾಕ್ಷಿಕಮಭೂದ್ವಿಯುಕ್ತವತ್” ಶ್ರೀರಾಮನು ನಿತ್ಯದಲ್ಲೂ ಸೀತೆಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ತನ್ನ ಸಮೀಪದಲ್ಲೇ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಅಗ್ನಿ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ಸೀತೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಂತೆ ತೋರಿದನು ಎಂದು ಹೇಳಿರುವರು. ಮತ್ತೂ ೫ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ೪೦ನೆಯ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲೂ “ರಾಮೋಪಿತತ್ ತು ವಿನಿಹತ್ಯ ಸುದುಷ್ಟರಕ್ಷಃ ಪ್ರಾಪ್ಯಾಶ್ರಮಂ ಸ್ವದಯಿತಾಂ ನ ಹಿ ಪಶ್ಯತೀವ||೪೦|| ತನ್ನ ಸಮೀಪದಲ್ಲೇ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಅಗ್ನಿ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ಸೀತೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಂತೆ ತೋರಿದನು. ರಾಮನು ದುಷ್ಟನಾದ ಮಾಯಾಮೃಗ ರೂಪಿಯಾದ ಮಾರೀಚನೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ ತನ್ನ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದು ತನ್ನ ಪ್ರಿಯಳನ್ನು ಕಾಣದವನಂತೆ ನಟನೆ ಮಾಡಿದನು. ಮತ್ತು “ಅನ್ವೇಷಮಾಣ ಇವ” ಸೀತೆಯನ್ನು ಹುಡುಕುವವನಂತೆ ತೋರಿದನು ಎಂದು ಹೇಳಿರುವರು. ಈ ವಾಕ್ಯದಿಂದಾಗಲೂ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಸೀತೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಸಿದ್ಧವಾಗುವುದು. ಮತ್ತೂ ಮಣಿಮಂಜರಿಯಲ್ಲಿ “ನಿತ್ಯಂ ಪಶ್ಯನ್ನಿಜಾಂದೇವೀಂ ಪೂರ್ಣ ಸಂತೋಷ ಸಂಭೃತಃ|| ರಾಮೋನ ದೃಶ್ಯತೇ ಸೀತೇತ್ಯ ಭೂತನ್ಕಟವಾನಿವ||” ಶ್ರೀರಾಮನು ನಿತ್ಯದಲ್ಲೂ ತನ್ನ ಸಮೀಪದಲ್ಲೇ ವಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಸೀತೆಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ಪೂರ್ಣವಾದ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದರೂ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ದುಃಖ ಪಡುವವನಂತೆ ತಾನೂ ಸಹ ಸೀತೆಯನ್ನು ಕಾಣೆನೆಂದು ವ್ಯಸನ ಪಡುವವನಂತೆ ತೋರಿದನು. ಇದರ ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ, ರಾವಣನ ಸಂಹಾರವು ಸೀತಾ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದಲೆ ಆಗಬೇಕಾದುದರಿಂದ ನೋಡಿದವರಿಗೆ ಹಾಗೆ ತೋರಿದನೆಂಬ ಭಾವ. ರಾವಣನು ಅಪಹಾರ ಮಾಡಿದುದು ಮಾಯಾ ಸೀತೆಯನ್ನು, ಅಂದರೆ ಸೀತೆಯಂತೆ ಆಕೃತಿಯುಳ್ಳ, ಅಗ್ನಿಯಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ, ಪ್ರತಿಮೆ; ಇಂದ್ರನಿಂದ ಪ್ರವಿಷ್ಟವಾದುದು; ಸೀತೆಯ ಆವೇಶ ಮಾತ್ರ ಉಳ್ಳುದೆಂದು ರಾಮಾಯಣ ವಾಕ್ಯದಿಂದಲೂ, ನಿರ್ದಯ ವಾಕ್ಯದಿಂದಲೂ ಸಿದ್ಧವಾಗುವುದು. ಅಭೇದ್ಯವಾಗಿಯೂ, ಅಭೇದ್ಯವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಪರಮಾತ್ಮನ ದೇಹಕ್ಕೆ ಆಯುಧಗಳಿಂದ ಭೇದ ಭೇದಗಳನ್ನು ಹೇಳುವವನೂ ದೈತ್ಯನು. ಒಟ್ಟು ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಚಿಂತಿಸುವವನು ದೈತ್ಯನೆಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಣಯ ಮೊದಲನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ “ಅವತಾರೇಷು ಯತ್ಕಿಂಚಿದ್ಧರ್ಷಯೇನ್ನರವದ್ಧರಿಃ|| ತಚ್ಚಾಸುರಾಣಾಂ ಮೋಹಾಯ ದೋಷಾ ವಿಷ್ಣೋರ್ನಹಿಕ್ವಚಿತ್||೩೭|| ಅಜ್ಜತ್ವಂ ಪಾರವಶ್ಯಂ ವಾ ವೇಧ ಭೇದಾದಿಕಂ ತಥಾ|| ತಥಾ ಪ್ರಾಕೃತ ದೇಹತ್ವಂ ದೇಹತ್ಯಾಗಾದಿಕಂ ತಥಾ||೩೮|| ಅನೀಶತ್ವಂ ಚ ದುಃಖಿತ್ವಂ ಸಾಮ್ಯ ಮನ್ಯೈಶ್ಚ ಹೀನತಾಂ|| ಪ್ರದರ್ಶಯತಿ ಮೋಹಾಯ ದೈತ್ಯಾದೀನಾಂ ಹರಿಃ ಸ್ವಯಂ||೩೯||” ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನು ಅವತಾರ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಮನುಷ್ಯನಂತೆ ಕೆಲವು ಕಡೆ ತೋರಿಸಿರುವನು. ಅದು ಅಸುರ ಜನಮೋಹಕ್ಕಾಗಿ ತೋರ್ಪಡಿಸಿರುವನೇ ಹೊರತು ನಿಜವಾಗಿ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಅಂತಹಾ ದೋಷಗಳು ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲ. ರಾಮಕೃಷ್ಣಾದಿ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕಡೆ ತನಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬರನ್ನು ಕೇಳಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿರುವನೆಂದು ಭಾಗವತಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವರು. ತಾನು ಅಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿ ಪರಕೀಯರ ವಶದಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ ತೋರುವುದು; ಆಯುಧಗಳಿಂದ ದೇಹವು ಘಾಯವಾದಂತೆ ತೋರಿಸುವುದು; ಪ್ರಾಕೃತ ದೇಹದಂತೆ ತೋರಿಸುವುದು; ದೇಹತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದಂತೆ ತೋರಿಸುವುದು; ತಾನು ಅನೀಶ್ವರನು; ತನಗೆ ಮೇಲೆ ಒಬ್ಬ ನೀಶ್ವರನಿರುವಂತೆ ತೋರಿಸುವುದು. ತಾನು ದುಃಖಪಟ್ಟಂತೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುದು; ಇತರ ಜನರ ಸಮನಂತೆ ತನ್ನನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಇಂತಹವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ದೈತ್ಯರನ್ನು ಮೋಹಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರೀಹರಿಯು ತಾನಾಗಿಯೇ ತೋರಿಸುವನು. ಪೂರ್ಣ ಗುಣನಾದ ಸ್ವಾಮಿಗೆ ಇಂತಹಾ ದೋಷವು ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವರು. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವರು. ಹೀಗೆ ತಿಳಿಯದೆ ನಿಜವಾಗಿ ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ದೋಷಗಳನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪಿಸುವವನು ತಮೋಯೋಗ್ಯನೆಂದು ಭಾವ.

ಅವತಾರಿಕೆ:- “ಕ್ಷೇಶತೋಕಾದಿ ಶೂನ್ಯಸ್ಯ ಹರಃ ಕ್ಷೇಶಾದಿಚಿಂತನಂ|| ವ್ಯಾಸರಾಮಾದಿರೂಪೇಷು ಋಷಿ ವಿಪ್ರತ್ವ ಚಿಂತನಂ|| ರಾಮಕೃಷ್ಣಾದಿ ರೂಪೇಷು ಪಾರಾವರ್ಯ ವಿಚಿಂತನಂ|| ಸಂತಾನಾರ್ಥಂತು ಕೃಷ್ಣೇನ ಶಿವಪೂಜಾದಿ ಚಿಂತನಂ || ತೇಸರ್ವೇ ಅಸುರಾಚ್ಛೇಯನಾತ್ರ ಕಾರ್ಯಾ ವಿಚಾರಣಾ” ಎಂಬ ಗರುಡ ಪುರಾಣ ವಾಕ್ಯದಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಈ ಪದ್ಯದಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಲೇಶಭಯತೋಕಾದಿ ಶೂನ್ಯಗೆ
ಕ್ಷೇಶಗಳ ಪೇಳುವವ ರಾಮ
ವ್ಯಾಸರೂಪಂಗಳಿಗೆ ಋಷಿ ವಿಪ್ರತ್ವ ಪೇಳುವವ ||

ದಾಶರಥಿ ಕೃಷ್ಣಾದಿರೂಪಕೆ

ಕೇಶಖಂಡನಪೇಳ್ವ ಮಕ್ಕಳಿ

ಗೋಸುಗ ಶಿವಾರ್ಚನೆಯ ಮಾಡಿದನೆಂಬುವನೆ ದೈತ್ಯ || ೩ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ:- ಲೇಶಭಯ=ಸ್ವಲ್ಪ ಭಯವಾಗಲಿ, ಶೋಕಾದಿ=ಶೋಕ ಮೊದಲಾದವುಗಳಾಗಲಿ, ಶೂನ್ಯಗೆ= ಇಲ್ಲದಿರುವ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ, ಕ್ಲೇಶಗಳ ಪೇಳುವವ=ಭಯ ದುಃಖಾದಿಗಳು ಉಂಟೆಂದು ಪೇಳುವವನೂ, ರಾಮವ್ಯಾಸರೂಪಂಗಳಿಗೆ ಋಷಿ ವಿಪ್ರತ್ವ ಪೇಳುವವ=ಪರಶುರಾಮ ದೇವರನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆಂತಲೂ, ವೇದವ್ಯಾಸ ದೇವರನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಒಬ್ಬ ಋಷಿ ಎಂತಲೂ ಹೇಳುವವನೂ, ದಾಶರಥಿ ಕೃಷ್ಣಾದಿ ರೂಪಕೆ= ದಶರಥರಾಮ ಕೃಷ್ಣಾದಿ ರೂಪಗಳಿಗೆ, ಕೇಶಖಂಡನ ಪೇಳುವವ=ವಪನ ಕಾರ್ಯ ಉಂಟೆಂದು ಪೇಳುವವನೂ, ಮಕ್ಕಳಿಗೋಸುಗ=ಕೃಷ್ಣಾವತಾರದಲ್ಲಿ ಸಂತಾನಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ, ಶಿವಾರ್ಚನೆಯ ಮಾಡಿದನೆಂಬುವನು=ರುದ್ರದೇವರನ್ನು ಕುರಿತು ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿದನೆಂಬುವನೂ, ದೈತ್ಯ=ಹೀಗೆ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿರುವವರೆಲ್ಲರೂ ದೈತ್ಯರು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ:- ರಾಮಾವತಾರದಲ್ಲಿ ವಾಲಿಯ ಇದಿರಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಬಾಣ ಹಾಕಲು ಭಯದಿಂದ ಮರೆಯಾಗಿ ನಿಂತು ಬಾಣಪ್ರಯೋಗ ಮಾಡಿದನೆಂದು ಹೇಳುವರು ದೈತ್ಯರೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಅದೇಕೆಂದರೆ ನಿಜವಾಗಿ ಭಯದಿಂದ ವಾಲಿಯ ಇದಿರಿಗೆ ಬರದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಮರೆಯಾಗಿ ನಿಂತು ಬಾಣ ಹಾಕಲು ಕಾರಣವನ್ನು ನಿರ್ಣಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವರು. ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಸುಗ್ರೀವ ಬೇಕಾದವನೆಂತಲೂ, ವಾಲಿಯು ದ್ವೇಷಿ ಎಂಬುವದೇನೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲಾ ದೇವತೆಗಳಿಂದಲೂ, ಎಲ್ಲಾ ಅವತಾರಗಳಲ್ಲೂ ಸಮವಾಗಿ ಸೇವೆಯನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಕೆಲವು ದೇವತೆಗಳಿಂದ ರಾಮಾವತಾರದಲ್ಲೂ ಕೆಲವರಿಂದ ಕೃಷ್ಣಾವತಾರದಲ್ಲೂ ಸೇವೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದ್ದಿತು, ಅದರಲ್ಲಿ ವಾಯುದೇವರ ಆಶ್ರಯವು ಯಾರಿಗೆ ಇರುತ್ತಿದೆಯೋ ಅವರಿಗೆ ತಾನು ಆಶ್ರಯವನ್ನು ಕೊಡುವ ಸಂಕಲ್ಪವು ಪರಮಾತ್ಮನದು. ವಾಯು ಅವತಾರರಾದ ಹನುಮಂತದೇವರನ್ನು ಸುಗ್ರೀವನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದ್ದುದರಿಂದ ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ಅಭಯವನ್ನಿತ್ತು ವಾಲಿಯನ್ನು ಕೊಲ್ಲಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಅವನನ್ನು ಮರೆಯಾಗಿ ನಿಂತು ಕೊಲ್ಲಬೇಕಾದ ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ:- ನಿರ್ಘಯ ಓನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ, “ಭಕ್ತೋ ಮಮೈಷಯದಿ ಮಾಮಭಿಪಶ್ಯತೀಹ ಪಾದೌ ಧೃವಂ ಮಮ ಸಮೇಷ್ಟತಿ ನಿರ್ವಿಚಾರಃ|| ಯೋಗ್ಯೋವಧೋ ನಹಿ ಜನಸ್ಯ ಪದಾನತಸ್ಯ ರಾಜ್ಯಾರ್ಥಿನಾ ರವಿಸುತೇನ ವಧೋರ್ಥಿತಶ್ಚ||೧೯|| ಕಾರ್ಯಂ ಹ್ಯಭೀಷ್ಟಮಪಿ ತತ್ಪ್ರಣತಸ್ಯ ಪೂರ್ವಂ ಶಸ್ತೋ ವಧೋ ನ ಪದಯೋಃ ಪ್ರಣತಸ್ಯ ಚೈವ|| ತಸ್ಮಾದದೃಶ್ಯ ತನುರೇವ ನಿಹನ್ತಿ ಶಕ್ರಪುತ್ರಂತಿತಿ ಸ್ಮ ತಮದೃಶ್ಯತಯಾ ಜಘಾನ||೨೦||” ರಾಮನು ವಾಲಿಯ ಸಂಹಾರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯೋಚಿಸಿದುದು ಏನೆಂದರೆ ಈ ಇಂದ್ರ (ಕುಮಾರನಾದ)ನ ಅವತಾರನಾದ ವಾಲಿಯು ನನಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಭಕ್ತನು. ಇವನು ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆ ನಿರ್ವಿಚಾರವಾಗಿ ನನ್ನ ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳುವನು. ಪಾದಗಳ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದವನನ್ನು (ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದವನನ್ನು) ಸಂಹಾರ ಮಾಡುವುದು ಉಚಿತವಲ್ಲ. ಸೂರ್ಯನವತಾರನಾದ ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ಇವನನ್ನು ಕೊಂದು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುವೆನೆಂದು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮಾಡಿರುವೆನು. ಅವನೂ ಪಾದಾಕ್ರಾಂತನಾಗಿ ಕೇಳಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಅವನ ಮನೋಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಪೂರ್ಣ ಮಾಡಬೇಕು. ವಾಲಿಯ ಇದಿರಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಅವನಿಂದ ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡ ಮೇಲೆ ಅವನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು ಆಗುವದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ವಾಲಿಯ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಗೋಚರನಾಗದೆ ಮರೆಯಲ್ಲಿದ್ದೇ ಬಾಣವನ್ನು ಹಾಕುವೆನು ಎಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಕಣ್ಮರೆಯಾಗಿದ್ದು ವಾಲಿಯನ್ನು ಕೊಂದನು. ಎಂದು ಹೇಳಿರುವರು. ಆದುದರಿಂದ ವಾಲಿಯ ಭಯದಿಂದ ಇದಿರಿನಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಲಿಲ್ಲವೆಂಬುವನು ದೈತ್ಯನೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯ. ಅದರಂತೆ ಕೃಷ್ಣಾದ್ಯವತಾರಗಳಲ್ಲಿ ಜರಾಸಂಧಾದಿ ರಾಜರುಗಳಿಗೆ ಭಯಪಟ್ಟಂತೆ ಶೋರಿಸಿರುವದೆಲ್ಲವೂ ಅಸುರಜನ ಮೋಹಕ್ಕಾಗಿಯೂ, ಕೆಲವು ದೇವತಾ ಕಾರ್ಯಸಾಧನಕ್ಕಾಗಿಯೂ, ಹೇಳಿರುವರೇ ಹೊರತು ನಿಜವಾಗಿ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಭಯ ಉಂಟೆಂದು ತಿಳಿಯಬಾರದು. ಇದರಂತೆ ಸೀತೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಶೋಕಪಟ್ಟಂತೆ ಶೋರಿದುದರ ಕಾರಣವನ್ನು ಪೂರ್ವ ಪದ್ಯಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಶೋಕ ಮೊದಲಾದವುಗಳುಂಟೆಂದು ತಿಳಿಯಬಾರದು. ಹಾಗೆ ತಿಳಿಯುವವನು ದೈತ್ಯನೇ ಸರಿ. ಪರಶುರಾಮ ದೇವರನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಪರಮಾತ್ಮನೆಂದರಿಯದೆ ಕೇವಲ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು; ಜಮದಗ್ನಿ ಕುಮಾರನೆಂದು ಮಾತ್ರ ತಿಳಿಯುವುದು; “ವ್ಯಾಸೋ ಕಶ್ಚನ ಋಷಿಃ” ವೇದವ್ಯಾಸ ದೇವರು ವಶಿಷ್ಠಾದಿಗಳಂತೆ ಒಬ್ಬ ಋಷಿ ಎಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವವನೂ ದೈತ್ಯನು. ರಾಮಕೃಷ್ಣಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ ಪ್ರಾಕೃತ ಪುರುಷನಂತೆ ಆಗಿಂದಾಗ್ಯೆ ವಪನವನ್ನು (ಕೂದಲು ತೆಗೆಯುವಿಕೆ) ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡನೆಂದು ತಿಳಿಯುವವನೂ ದೈತ್ಯನು. ಯುದ್ಯಪಿ ಭಾಗವತದ ದಶಮಸ್ಕಂಧದಲ್ಲಿ, ಮಧುರಾಪುರಿಯಲ್ಲಿ ಕ್ಷೌರ ಕರ್ಮವನ್ನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡನೆಂದು ಕಥೆ ಬರುವುದು. ಆದರೂ ಅದರ ಕಾರಣವನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವರು. ನಿರ್ಣಯ ೧೩ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ “ಗ್ರಾಹ್ಯಾಪಹೇಯರಹಿತೈಕಚಿದಾತ್ಮಸಾಂದ್ರ ಸ್ವಾನಂದಪೂರ್ಣ ವಪುರಪ್ಯಯಶೋಷಹೀನಃ || ಲೋಕಾಃ ವಿಡಂಬ್ಯ ನರವತ್ಸಮಲಕ್ಷಕಾದ್ಯೈರ್ವಪ್ತಾ ವಿಭೂಷಿತ ಇವಾಭವದಪ್ರಮೇಯಃ||೯೯||” ಯಾವುದಾದರೂ ಭೂಷಣಾದಿಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ಅದರಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದನೆಂದಾಗಲಿ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಸ್ವಭಾವದಿಂದಾಗುವ ಕೆಲವನ್ನು ವಿಸರ್ಜನ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಅಂದರೆ ನಖ, ರೋಮ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಆಗಿಂದಾಗ್ಯೆ ತೆಗೆಯುವುದರಿಂದ ಅಲಂಕಾರವೆಂದಾಗಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನಿಲ್ಲ. ಕೂದಲು ಹೊಸದಾಗಿ

ಬೆಳೆಯುವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಹೋಗುವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಅಂತಹಾ ಅಪ್ರಾಕೃತವಾದ ಚಿದಾನಂದ ಸ್ವರೂಪನಾದ ಶರೀರ ಉಳ್ಳವನು. ಪರಮಾತ್ಮನ ಅವಯವಗಳಿಗೂ, ನಖಿ ರೋಮಾದಿಗಳಿಗೂ ಪರಸ್ಪರ ಭೇದವಿಲ್ಲ. ನಾವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ಅವಯವಗಳಿಂದ ಏನೇನು ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಲ್ಲೆವೋ ಅಷ್ಟು ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಒಂದು ನಖಿದಿಂದಾಗಲಿ ರೋಮದಿಂದಾಗಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನು ಮಾಡಬಲ್ಲನು. ರೋಮವೂ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪವೇ ಆದಮೇಲೆ ವಪನವೆಲ್ಲಿಯದು. ಮನುಷ್ಯಾವತಾರ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯನೆಂದು ಜನರಿಗೆ ತೋರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕೇಶಗಳು ಬೆಳದಂತೆಯೂ, ಕ್ಷೌರ ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡಂತೆಯೂ, ವಿಡಂಬನ ಮಾತ್ರ ಮಾಡಿದನು ಎಂದು ಹೇಳಿರುವರು. ಆದುದರಿಂದ ನಮ್ಮಂತೆ ಕೇಶ ಖಂಡನಾದಿಗಳು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೂ ಉಂಟೆಂದು ತಿಳಿಯುವನು ದೈತ್ಯನು ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಸಂತಾನಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ರುಗ್ಮಿಯಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿಕೊಳ್ಳಲ್ಪಟ್ಟು ರುದ್ರದೇವರನ್ನು ಕುರಿತು ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿ ವರ ಪಡೆದನೆಂದು ಭಾಗವತ ದಶಮಸ್ಕಂಧದಲ್ಲಿ “ಆರಾಧ್ಯ ದೇವದೇವೇಶಂ ಶಂಕರಂ ಲೋಕಶಂಕರಂ| ತಪಸಾ ತೋಷಯಿತ್ವಾ ಕೈಲಾಸಗಿರಿವಾಸಿನಂ|| ರುಗ್ಮಿಣ್ಯಾಂ ತನಯಂಲೇಭೇ ದಗ್ಧಕಾಮಂ ಪುನರ್ಹರಿಃ ವೀರಂ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನು ನಾಮಾನಂ ರೂಪಾದಾರ್ಯ ಗುಣಾನ್ವಿತಂ ದೇವದೇವೇಶನಾದ ರುದ್ರ ದೇವರನ್ನು ಕುರಿತು ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಆರಾಧನೆ ಮಾಡಿ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ರುದ್ರದೇವರ ನೇತ್ರಾಗ್ನಿಯಿಂದ ದಗ್ಧನಾಗಿದ್ದ ಮನ್ಮಥನನ್ನು ಮತ್ತೂ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು, ರುಗ್ಮಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಾ ವೀರನಾದ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನನೆಂಬ ಕುಮಾರನನ್ನಾಗಿ ಪಡೆದನು ಎಂದು ಹೇಳಿರುವರು. ಇಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳಿಗೋಸ್ಕರ ಶಿವಾರ್ಚನ ಮಾಡಿದನೆಂಬುವನು ದೈತ್ಯನೆಂದರೆ ಭಾಗವತ ವಾಕ್ಯದ ಗತಿ ಏನು? ಅಂದರೆ ಇದಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನ ನಿರ್ಣಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವರು. ಅದೆಂತೆನೆ; ನಿರ್ಣಯ ೨೨ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ, “ತ್ವಾಮಾರಾಧ್ಯತಥಾ ಶಂಭೋ ಗ್ರಹೀಷ್ಯಾಮಿವರಂ|| ಸದಾ|| ದ್ವಾಪರಾದೌಯುಗೇ ಭೂತ್ವಾ ಕಲಯಾ ಮಾನುಷಾದಿಷು||೧೩೩|| ಸ್ವಾಗಮ್ಯಃ ಕಲ್ಪಿತ್ಯೈಸ್ತಂಚ ಜನಾಃ ಮದ್ವಿ ಮುಖಾರ್ಕುರು||” ನಾನು ದ್ವಾಪರಾದಿ ಯುಗಗಳಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದಂಶದಿಂದ ಮನುಷ್ಯಾದಿ ರೂಪಗಳಿಂದ ಅವತರಿಸಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಆರಾಧನೆ ಮಾಡಿ ವರವನ್ನು ಬೇಡುವೆನು; ನೀನು ಕೊಟ್ಟ ವರವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವೆನು. ನೀನು ನಿನ್ನಿಂದ ಕಲ್ಪಿತವಾದ ಪಾಶುಪತ ಮೊದಲಾದ ಶೈವಾಗಮಗಳಿಂದ ಜನರನ್ನು ನನ್ನಲ್ಲಿ ವಿಮುಖರಾಗುವಂತೆ ಮಾಡು. “ಅಹಂ ತ್ವಾಂ ಪೂಜಯಿಷ್ಯಾಮಿ ಲೋಕ ಸಂಮೋಹನೋತ್ಸುಕಃ|| ತಮೋಽಸುರಾ ನಾನ್ಯಥಾಹಿ ಯಾಂತೀತ್ಯೇತನ್ಮತಂಮಮು||೧೬೦|| ಇತ್ಯುಕ್ತಂ ವಚನಂ ಪೂರ್ವಂ ಕೇಶವೇನ ಶಿವಾಯ ಯತ್|| ತತ್ತ್ವಂ ಕರ್ತುಮಾಯಾಂತಂ ಕೃಷ್ಣಂ ಬದರಿಕಾಶ್ರಮಂ|| ಸರ್ವಜ್ಞಾ ಮುನಯಃ ಸರ್ವೇ ಪೂಜಯಾಂ ಚಕ್ರೀಪ್ರಭುಂ||೧೬೧||” ಲೋಕವನ್ನು ಮೋಹಿಸಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸುವೆನು. ಹಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ದೈತ್ಯರು ಅಂಧಂತಮಸ್ಸನ್ನು ಹೊಂದಲು ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ. ಇದು ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು. ಎಂದು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಪರಮಾತ್ಮನು ರುದ್ರ ದೇವರಿಗೆ ಹೇಳಿದ್ದನು. ಆ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಸತ್ಯ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಸಂತಾನಕ್ಕಾಗಿ ರುದ್ರ ದೇವರನ್ನು ಕುರಿತು ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬದರಿಕಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋಗುವೆನೆಂದು ಹೇಳಿ ಹೊರಟು ಬರುವುದನ್ನು ಬದರಿಕಾಶ್ರಮ ವಾಸಿಗಳಾದ ಸರ್ವಜ್ಞರಾದ ಋಷಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ತಿಳಿದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದರು. “ಯಯೌ ಕೈಲಾಸಮದ್ರೀಶಂ ಚಕಾರೇವ ತಪೋಽತ್ರಚ||೧೬೬|| ಸ್ವೀಯಾನೇವಗುಣಾಃ ವಿಷ್ಣುರ್ಭುಜನ್ನಿತ್ಯೇನ ಶೋಚಿಷಾ|| ಶಾರ್ವಂ ತಪಃ ಕರೋತೀವ ಮೋಹಯಾಮಾಸ ದುರ್ಜನಾಃ||೧೬೭||” ಅಲ್ಲಿ ಋಷಿಗಳಿಂದ ಪೂಜಿತರಾಗಿ ರುದ್ರ ದೇವರನ್ನು ಕುರಿತು ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುವ ವ್ಯಾಜದಿಂದ ಪರ್ವತ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಕೈಲಾಸಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ಅಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯವಾದ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಸ್ವಸ್ವರೂಪವನ್ನೆ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾ ಸ್ವರೂಪಾನಂದವನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ರುದ್ರ ಸಂಬಂಧಿಯಾದ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುವಂತೆ ತೋರ್ಪಡಿಸಿ ದುರ್ಜನರನ್ನು ಮೋಹಿಸಿದನು. ಎಂಬಿವೇ ಮೊದಲಾದ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿರುವರು. ಆದುದರಿಂದ ಇದನ್ನರಿಯದೇ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಶಿವನನ್ನು ಕುರಿತು ತಪಸ್ಸುಮಾಡಿ ಸಂತಾನಪಡೆದನೆಂದು ತಿಳಿದವನು ದೈತ್ಯನೆಂದು ಹೇಳಿದರು.

ಪಾಪಪರಿಹಾರಾರ್ಥ ರಾಮನು
 ಮಾಪತಿಯನಿರ್ಮಿಸಿದ ಭಗವ
 ದ್ರೂಪರೂಪಕೆ ಭೇದಚಿಂತನೆಮಾಳ್ಳ ಮಾನವನು ||
 ಆಪಗಳು ಸತ್ತೀರ್ಥ ಗುರು ಮಾ
 ತಾಪಿತ್ಯ ಪ್ರಭುಪ್ರತಿಮೆ ಭೂತದ
 ಯಾಪರರು ಕಂಡವರೆದೇವರು ಎಂಬುವನೆ ದೈತ್ಯ || ೪ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ:-ಪಾಪಪರಿಹಾರಾರ್ಥ=ರಾವಣನನ್ನು ಸಂಹಾರ ಮಾಡಿದ ಪಾಪ ಪರಿಹಾರಕ್ಕೋಸ್ಕರವಾಗಿ, ರಾಮ=ಶ್ರೀರಾಮನು, ಉಮಾಪತಿಯ=ಈಶ್ವರನನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ=ರಾಮೇಶ್ವರದಲ್ಲಿ, ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಪೂಜಿಸಿದನು ಎಂದು ಹೇಳುವವನು, ದೈತ್ಯನು. ಭಗವದ್ರೂಪರೂಪಕೆ=ಪರಮಾತ್ಮನ ರಾಮಕೃಷ್ಣಾದಿ ರೂಪಗಳಿಗೆ, ಭೇದಚಿಂತನೆಮಾಳ್ಳ ಮಾನವನು=ಪರಸ್ಪರ ಭೇದಗಳುಂಟೆಂದು ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡುವ ಮನುಷ್ಯನೂ ದೈತ್ಯನು. ಆಪಗಳು=ಪುಣ್ಯತೀರ್ಥಗಳೆಂದು ಪುರಾಣ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯಾಗಿರುವ ಗಂಗಾ ಗೋದಾವರೀ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಜಡವಾದ ಉದಕವೇ ಸತ್ತೀರ್ಥ; ನಮ್ಮನ್ನು ಪವಿತ್ರರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವ ತೀರ್ಥಗಳೆಂದು ಪೇಳುವವನು; ಗುರು, ಮಾತಾ=ತಾಯಿ, ಪಿತೃ, ತಂದೆ, ಪ್ರಭು=ರಾಜನು ಅಥವಾ ಯಜಮಾನನು, ಪ್ರತಿಮೆ= ಪಂಚಲೋಹದ, ಅಥವಾ ಶಿಲಾ

ಪ್ರತಿಮೆಗಳು, ಭೂತದಯಾಪರರು=ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ದಯೆಯುಳ್ಳವರು. ಕಂಡವರೆ=ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದವರಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಗೋಚರಿಸುವವರೇ ದೇವರು ಎಂಬುವನೇ ದೈತ್ಯ.

ತಾತ್ಪರ್ಯ:- ಶ್ರೀರಾಮದೇವರು ರಾವಣನ ವಧೆಯಾದ ಮೇಲೆ ಆ ಪಾಪ ಪರಿಹಾರಕ್ಕೋಸ್ಕರ ರಾಮೇಶ್ವರದಲ್ಲಿ ರಾಮಲಿಂಗವನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮಾಡಿದನೆಂದು ಹೇಳುವವನು ದೈತ್ಯನು. ಶ್ರೀರಾಮದೇವರು ಲಿಂಗವನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮಾಡಿದ್ದು ನಿಜವಾದರೂ ತಮ್ಮ ಪಾಪ ಪರಿಹಾರಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಮೇಲಿನ ಪದ್ಯದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಿಸಿದ ನಿರ್ಣಯ ೨೨ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ೧೬೦ನೆಯ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ, “ಅಹಂತ್ವಾಂ ಪೂಜಯಿಷ್ಯಾಮಿ” ಲೋಕ ಮೋಹಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡಿದುದೇ ಹೊರತು ಪಾಪ ಪರಿಹಾರಕ್ಕಲ್ಲ; ರಾಮಕೃಷ್ಣಾದಿ ರೂಪಗಳಿಗೆ ಪರಸ್ಪರ ಭೇದವನ್ನು ತಿಳಿಯುವವನು ದೈತ್ಯನು. “ರಾಮಕೃಷ್ಣಾದಿ ರೂಪೇಷು ತಥಾ ಭೇದ ವಿಚಿಂತನಂ” ಎಂಬ ಗರುಡ ಪುರಾಣ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಮೇಲಿನ ಅರ್ಥವು ಸಿದ್ಧವಾಗುವುದು. ಗಂಗಾ ಮೊದಲಾದ ಉದಕವನ್ನು ನೋಡಿ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಗೋಚರಿಸುವ ಉದಕವೇ ತೀರ್ಥವೆಂದು ತಿಳಿಯಬಾರದು. “ಸ ಏವ ದ್ರವರೂಪೇಣ ಗಂಗಾಂಭೋ ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ” ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನೆ ಗಂಗೋದಕದಲ್ಲಿ ಉದಕರೂಪದಿಂದಿದ್ದು ನಮ್ಮನ್ನು ಪವಿತ್ರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವನೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಉದಕವೇ ನಮ್ಮನ್ನು ಪವಿತ್ರವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವದೆಂದು ತಿಳಿದವನು ದೈತ್ಯನು. ಗುರುಗಳು, ತಾಯಿ, ತಂದೆ, ಕಣ್ಣಿಗೆ ಗೋಚರಿಸುವ ತಾಮ್ರಾದಿ ಪ್ರತಿಮೆಗಳು ದೇವಾಲಯ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಶಿಲಾ ಪ್ರತಿಮೆಗಳು, ಅರಸು, ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ದಯೆಯುಳ್ಳವರು ಇಂತಹವರಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನು ತದ್ರೂಪಿಯಾಗಿ ಆಯಾ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿರುವನೆಂದು ತಿಳಿಯದೆ ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಗೋಚರಿಸುವ ಚರಾಚರ ಪ್ರಾಣಿಗಳೇ ದೇವರುಗಳೆಂದು ಹೇಳುವವನು ದೈತ್ಯನು. “ಮಾತಾ ಪಿತೃಂ ದ್ವಿಜಾತೀನಾಂ ಹರಿ ರೂಪತ್ವ ಚಿಂತನಂ|| ಪಂಚಧಾತು ಮಯೀಮೂರ್ತೌ ಹರಿ ರೂಪತ್ವ ಚಿಂತನಂ” ಇತ್ಯಾದಿ ಗರುಡ ಪುರಾಣ ವಾಕ್ಯವು ಮೇಲಿನ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಆಧಾರವು.

ಸುಂದರ ಸ್ವಯಂವ್ಯಕ್ತವು ಚಿದಾ

ನಂದರೂಪಗಳೆಂಬುವನು ನರ

ನಿಂದ ನಿರ್ಮಿತಈಶ್ವರಗೆ ಅಭಿನಮಿಸುತಿಹನರನು ||

ಕಂದುಗೊರಳ ದಿವಾಕರನು ಹರಿ

ಯೊಂದೆ ಸೂರ್ಯಸುರೋತ್ತಮ ಜಗ

ದ್ವಂದ್ಯನೆಂಬುವ ವಿಷ್ಣುದೂಷಣೆ ಮಾಡುವನೆ ದೈತ್ಯ || ೫ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ:-ಸುಂದರಸ್ವಯಂವ್ಯಕ್ತವು=ಸುಂದರವಾದ ಸ್ವಯಂ ವ್ಯಕ್ತವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯಾದ ಪ್ರತಿಮೆಗಳನ್ನಾದರೂ, ಚಿದಾನಂದರೂಪಗಳೆಂಬುವ=ಪರಮಾತ್ಮನಿಂದ ಅಭಿನ್ನವಾದ, ಚಿದಾನಂದ ಸ್ವರೂಪವಾದ ಭಗವದ್ರೂಪವೆ ಇದೆಂದು ಹೇಳುವವನು, ನರನಿಂದ ನಿರ್ಮಿತ=ಮನುಷ್ಯರು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮಾಡಿದ, ಈಶ್ವರಗೆ=ಶಿವಲಿಂಗಗಳಿಗೆ, ಅಭಿನಮಿಸುತಿಹ ನರನು=ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಮನುಷ್ಯನು, ಕಂದುಗೊರಳ=ನೀಲಕಂಠರಾದ ರುದ್ರ ದೇವರು, ದಿವಾಕರನು=ಸೂರ್ಯನು, ಹರಿಯು, ಒಂದೇ ಇವರು ಬೇರೆ ಅಲ್ಲ ಮೂವರೂ ಒಂದೇ ಎಂದು ಹೇಳುವವನು, ಸೂರ್ಯನು ಸೂರ್ಯೋತ್ತಮ=ದೇವೋತ್ತಮನು, ಜಗದ್ವಂದ್ಯನು=ಸರ್ವ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲೂ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಸರ್ವ ಜನರಿಂದಲೂ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲ್ಪಡುವವನು, ಎಂಬುವ=ಎಂದು ಹೇಳುವವನು, ವಿಷ್ಣು ದೂಷಣೆ ಮಾಡುವವನು, ದೈತ್ಯ=ಇವರೆಲ್ಲರೂ ದೈತ್ಯರು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ:- ತಿರುಪತಿ ಮೊದಲಾದ ಪುಣ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ತೋರುವ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾದಿ ಸ್ವಯಂವ್ಯಕ್ತ ಪ್ರತಿಮೆಗಳಲ್ಲೂ ಸಹ, ಪ್ರತಿಮೆ ಏನೋ ತಾನಾಗಿ ಉದ್ಭವಿಸಿದೆ ಆದರೂ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲ. ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ಅಧಿಷ್ಠಾನವನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕಲ್ಲದೆ ಪ್ರತಿಮೆಗಳೂ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೂ ಅಭೇದವನ್ನು ತಿಳಿಯಬಾರದು. ಹಾಗೆ ತಿಳಿದವನು ದೈತ್ಯನು. ಶಿವಲಿಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಯಂವ್ಯಕ್ತ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿರುವ ಈಶ್ವರನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಬಹುದೇ ಆಗಲಿ ಮನುಷ್ಯರಿಂದ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತವಾದ ಲಿಂಗಗಳಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಬಾರದು. ಗರುಡ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ “ಅಸ್ವಯಂವ್ಯಕ್ತ ಲಿಂಗೇಷು ನಮನಂ ವಿಪ್ರಕುರ್ವತೆ|| ತೇ ಸರ್ವೇ ಅಸುರಾಜ್ಞೇಯಾನಾತ್ರ ಕಾರ್ಯಾ ವಿಚಾರಣಾ” ಸ್ವಯಂವ್ಯಕ್ತವಲ್ಲದ ಲಿಂಗಗಳಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುವವರೆಲ್ಲರೂ ದೈತ್ಯರೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಆ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವಿಚಾರವೇ ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವರು. ಅದೇ ಅರ್ಥವನ್ನೇ ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವರು. ಈಶ್ವರನೂ, ಸೂರ್ಯನೂ, ಪರಮಾತ್ಮನೂ ಒಂದೇ; ಇವರಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ಭೇದವಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುವವನೂ ದೈತ್ಯನು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಗರುಡ ಪುರಾಣ ವಾಕ್ಯವು, “ಅಸ್ವತಂತ್ರೇಣ ರುದ್ರೇಣ ಹರೇರೈಕ್ಯ ವಿಚಿಂತನಂ|| ವಿಷ್ಣೋಃ ಸೂರ್ಯೇಣ ಸಾಕಂಚ ಅಭೇದಾದಿ ವಿ ಚಿಂತನಂ” ಅಸ್ವತಂತ್ರರಾದ ರುದ್ರ ದೇವರಿಗೂ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೂ ಐಕ್ಯ ಚಿಂತನೆ ಮಾಡುವವರು, ವಿಷ್ಣುವಿಗೂ, ಸೂರ್ಯನಿಗೂ ಅಭೇದವನ್ನು ಚಿಂತಿಸುವವರೂ ದೈತ್ಯರೆಂದು

ಹೇಳಿರುವರು. ಸೂರ್ಯನು ಸರ್ವೋತ್ತಮನು; ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ವಂದ್ಯನು ಎಂದೂ ಹೇಳುವವನೂ, ವಿಷ್ಣು ದೂಷಣೆ ಮಾಡುವವನೂ ದೈತ್ಯನು. ಗರುಡ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ “ಸರ್ವೋತ್ತಮಃ ಸೂರ್ಯ ಏವ ವಿಷ್ಣುದ್ವಾಸ್ತಸ್ಯ ಕಿಂಕರಾಃ|| ಇತ್ಯಾದಿ ಚಿಂತನಂ ಪಾಪಂ ಹರಿ ನಿಂದೇತಿ ಚೋಚ್ಯತೆ” ಸೂರ್ಯನೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮನು; ವಿಷ್ಣು ಮೊದಲಾದವರು ಅವನ ಕಿಂಕರರು ಎಂದು ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡುವದು ವಿಷ್ಣು ನಿಂದೆ ಎಂದೆನಿಸುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಹೀಗೆ ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡುವವನು ದೈತ್ಯನೆಂದು ಹೇಳಿರುವರು. ಅದೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ಇಲ್ಲಿಯೂ ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ನೇಮದಿಂದಶ್ಚ ತುಲಸೀ
ಸೋಮಧರನಲಿ ವಿಮಲಸಾಲಿ
ಗ್ರಾಮಗಳ ನಿಟ್ಟುಭಿನಮಿಪನರ ಮುಕ್ತಿಯೋಗ್ಯಸದಾ ||
ಭೂಮಿಯೊಳು ಧರ್ಮಾರ್ಥ ಮುಕ್ತಿಸು
ಕಾಮಪೇಕ್ಷೆಗಳಿಂದ ಸಾಲಿ
ಗ್ರಾಮಗಳ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಂದಿಸೆ ದುಃಖವೈದುವನು || ೬ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ:-ನೇಮದಿಂದ=ನಿಯಮಪೂರ್ವಕವಾಗಿ, ಅಶ್ಚ, ತುಲಸೀ, ಸೋಮಧರ=ಶಿವಲಿಂಗ, ಇವುಗಳಲ್ಲಿ, ವಿಮಲಸಾಲಿಗ್ರಾಮಗಳನಿಟ್ಟು=ಉತ್ತಮವಾದ ಸಾಲಿಗ್ರಾಮಗಳನಿಟ್ಟು, ಅಭಿನಮಿಪ=ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುವ ನರ=ಮನುಷ್ಯನು, ಸದಾ=ಸರ್ವ ಕಾಲದಲ್ಲೂ, ಮುಕ್ತಿಯೋಗ್ಯನು. ಭೂಮಿಯೊಳು, ಧರ್ಮ, ಅರ್ಥ, ಮುಕ್ತಿ=ಮೋಕ್ಷ, ಸುಕಾಮ=ಉತ್ತಮ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವ ಕಾಮ ಇವುಗಳ, ಅಪೇಕ್ಷೆಗಳಿಂದ, ಸಾಲಿಗ್ರಾಮಗಳ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತ=ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಲಿಗ್ರಾಮವಿಲ್ಲದೆ, ವಂದಿಸೆ=ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಲು, ದುಃಖವೈದುವನು= ದುಃಖವನ್ನನುಭವಿಸುವನು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ:- ಅಶ್ಚಕ್ಕೂ, ತುಲಸಿಗೂ, ಸ್ವಯಂವ್ಯಕ್ತವಾದ ಶಿವಲಿಂಗಾದಿಗಳಿಗೂ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುವಾಗ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಾಲಿಗ್ರಾಮಗಳನಿಟ್ಟು ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡುವವನು ಮುಕ್ತಿಯೋಗ್ಯನು. ಕೇವಲ ಧರ್ಮಾರ್ಥ ಕಾಮ ಮೋಕ್ಷಗಳೆಂಬ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಅಶ್ಚಕ್ಕಾಗಲಿ, ತುಲಸಿಗಾಗಲಿ, ಲಿಂಗಗಳಿಗಾಗಲಿ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಸಾಲಿಗ್ರಾಮಗಳನ್ನು ಇಡದೇ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುವವನಿಗೆ ದುಃಖವೇ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವುದು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಗರುಡ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ “ಸ್ವಯಂವ್ಯಕ್ತೇಷು ಲಿಂಗೇಷು; ಅಶ್ಚ ತುಲಸೀಷುಚಿ| ಸಾಲಿಗ್ರಾಮಂವಿಹಾಯ್ಮಿವ ನಮನಂಯೇ ಪ್ರಕುರ್ವತೆ|| ತೇ ಸರ್ವೇ ಹರಿನಿಂದಾಯಾಮಧಿಕಾರಿಣ ಏವಹಿ” ಸ್ವಯಂವ್ಯಕ್ತ ಲಿಂಗಗಳಿಗೂ ಅಶ್ಚ ತುಲಸಿಗಳಿಗೂ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುವಾಗ ಸಾಲಿಗ್ರಾಮವಿಡದೆ ಯಾರು ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುವರೋ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಪರಮಾತ್ಮನ ನಿಂದಾ ಮಾಡಲರ್ಹರೆಂದು ಅಂದರೆ ದೈತ್ಯರೆಂದೇ ತಿಳಿಯಬೇಕು ಎಂದು ಹೇಳಿರುವರು. ಅದೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವರು.

ವಿತತಮಹಿಮನಬಿಟ್ಟು ಸುರರಿಗೆ
ಪೃಥಕು ವಂದನೆಮಾಳ್ಳ ಮಾನವ
ದಿತಿಜನೇಸರಿ ಹರಿಯುತಾಸಂಸ್ಥಿತನೆನಿಸನಲ್ಲಿ ||
ಚತುರಮುಖ ಮೊದಲಾದಖಿಳ ದೇ
ವತೆಗೊಳೊಳಗಿಹನೆಂದು ಲಕ್ಷ್ಮೀ
ಪತಿಗೆವಂದಿಸೆ ಒಂದರಕ್ಷಣ ಬಿಟ್ಟುಗಲನವರ || ೭ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ:- ವಿತತ=ಸರ್ವತ್ರ ವ್ಯಾಪಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಸುರರಿಗೆ= ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ, ಪೃಥಕುವಂದನೆ=ಪ್ರತ್ಯೇಕ ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು, ಮಾಳ್ಳ=ಮಾಡುವ, ಮಾನವ=ಮನುಷ್ಯನು, ದಿತಿಜನೇ ಸರಿ=ದೈತ್ಯನೇ ಸರಿ, ಅಲ್ಲಿ=ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳಿಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುವ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ, ಹರಿಯು ತಾನು ಸಂಸ್ಥಿತನೆನಿಸನು=ವಾಸವಾಗಿದ್ದಾನೆಂದು ಎನಿಸಲಾರನು. (ಇದ್ದು ಪೂಜೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸನು) ಚತುರಮುಖಮೊದಲಾದ=ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಮೊದಲಾದ, ಅಖಿಳದೇವತೆಗಳೊಳು= ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳೊಳಗೂ, ಇಹನೆಂದು=ಶ್ರೀಹರಿಯು ಇರುವನೆಂದು ತಿಳಿದು, ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಗೆ ವಂದಿಸೆ= ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣ ದೇವರಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಲು, ಅವರ=ಅಂತಹವರನ್ನು, ಒಂದರಕ್ಷಣ ಬಿಟ್ಟುಗಲನು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ:- ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಯಾವ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಬೇಕಾದರೂ, ಬ್ರಹ್ಮಂತರ್ಯಾಮಿ ರುದ್ರಾಂತರ್ಗತ ಎಂದು ಅಂತರ್ಗತನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದರೆ ಮಾತ್ರ ಪರಮಾತ್ಮನು ಆ ದೇವತೆಗಳೊಳಗಿದ್ದು ಆ ಪೂಜಾದಿಗಳನ್ನು

ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಉತ್ತಮ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವನು. ಅಲ್ಲದೆ ಅಂತಹಾ ಜನರನ್ನು ಒಂದರೆಕ್ಷಣವಾದರೂ ಬಿಟ್ಟಿರಲನು. ಹಾಗಿಲ್ಲದೆ ಕೇವಲ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ನಮಸ್ಕಾರ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಅದನ್ನು ಶ್ರೀ ಹರಿಯು ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ಪೂಜಿಸುವವನೂ ದೈತ್ಯನೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. “ಅತಃ ಪಾರ್ಥಿವ್ಯನಮನಂ ಯೇ ಕುರ್ವಂತಿ ಚ ಸರ್ವದಾ|| ತೇ ಸರ್ವೇ ಅಸುರಾಜ್ಞೇಯಾಃ ನ ತತ್ರ ಹರಿಸಂಸ್ಥಿತಃ” ಎಂಬ ಗರುಡ ಪುರಾಣ ಬ್ರಹ್ಮಕಾಂಡದ ವಚನವು ಇದಕ್ಕಾಧಾರವಾಗಿರುವುದು.

ಶೈವ ಶೂದ್ರ ಕರಾರ್ಚಿತ ಮಹಾ
ದೇವ ವಾಯು ಹರಿಪ್ರತಿಮ ವೃಂ
ದಾವನದಿ ಮಾಸದ್ವಯದೊಳಿಹ ತುಲಸಿಯಪ್ರಸವ ||
ಗೋವಿವಾಹವಿವರ್ಜಿತಾಶ್ಚ
ತ್ಥಾವಿಟಪಿಗಳ ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕ
ಸೇವಿಸುವ ನರ ದೈತ್ಯ ಶಾಶ್ವತದುಃಖವೈದುವನು || ೮ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ:-ಶೈವ=ಶಿವನೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮನೆಂದು ವಾದಿಸುವ ಶಿವ ಪಾಷಂಡಿಗಳು, ಶೂದ್ರ, ಕರಾರ್ಚಿತ=ಇವರುಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಮಹಾದೇವ= ಶಿವಲಿಂಗಗಳು, ವಾಯು, ಹರಿಪ್ರತಿಮ=ವಾಯು ಪ್ರತಿಮ (ಹನುಮಂತದೇವರು) ರಾಮ ಕೃಷ್ಣಾದಿ ಪ್ರತಿಮೆಗಳು ಇವುಗಳನ್ನೂ, ವೃಂದಾವನದಿ=ತುಲಸೀ ವೃಂದಾವನದಲ್ಲಿರುವ, ಮಾಸದ್ವಯದೊಳಿಹತುಲಸೀ= ತುಲಸಿಯ ಗಿಡವನ್ನು, ನೆಟ್ಟು ಎರಡು ತಿಂಗಳು ಪೂರ್ಣವಾಗದಿರುವ ತುಲಸಿಯನ್ನು, ಅಪ್ರಸವಗೋ=ಕರವು ಹಾಕದ ಹಸುವನ್ನು, ವಿವಾಹವರ್ಜಿತ=ಮದುವೆ ಮಾಡದ, ಅಶ್ವತ್ಥ ವಿಟಪಿಗಳ=ಅಶ್ವತ್ಥ ರೆಂಬೆಗಳನ್ನು ಭಕ್ತಿ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ, ಸೇವಿಸುವ, ನರ=ಮನುಷ್ಯನು, ದೈತ್ಯ=ದೈತ್ಯನು, ಶಾಶ್ವತ ದುಃಖ-ವೈದುವನು=ಶಾಶ್ವತವಾದ ದುಃಖವನ್ನನುಭವಿಸುವನು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ:- ಶಿವ ಪಾಷಂಡಿಗಳು ಮತ್ತು ಶೂದ್ರರು ಇವರ ಕೈಯಿಂದ ಪೂಜಿತವಾದ ಲಿಂಗಗಳನ್ನಾಗಲೀ, ಹನುಮಂತ ಮೊದಲಾದ ವಾಯು ಪ್ರತಿಮೆಗಳನ್ನಾಗಲಿ, ರಾಮಕೃಷ್ಣಾದಿ ಹರಿ ಪ್ರತಿಮೆಗಳನ್ನಾಗಲಿ ಪೂಜಿಸಬಾರದು. ತುಲಸೀ ವೃಂದಾವನದಲ್ಲಿ ತುಲಸೀ ಗಿಡವನ್ನು ನೆಟ್ಟ ಮೇಲೆ ಎರಡು ತಿಂಗಳು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗುವ ವರೆಗೂ ಆ ತುಲಸಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಬಾರದು. ಕರುವು ಹಾಕದ ಹಸುವಿನ ಪಡ್ಡೆಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಬಾರದು. ಮದುವೆ ಮಾಡದ ಅಶ್ವತ್ಥಕ್ಕೆ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬಾರದು. ಈ ವಿಧಿಗಳನ್ನರಿಯದೆ ಇದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುವವನು ದೈತ್ಯನು. ಅವನು ಶಾಶ್ವತವಾದ ದುಃಖವನ್ನನುಭವಿಸುವನು. ಬ್ರಹ್ಮಕಾಂಡದಲ್ಲಿ “ಶೈವಶೂದ್ರಾರ್ಚಿತಂ ಚೇಶಂ ವಾಯುಂ ತು ಹರಿಮೇವಚ|| ದ್ವಿಮಾಸಹೀನಾಂ ತುಲಸೀಂ ಅಪ್ರಸೂತಾಂಚ ಗಾಂ ಸತೀಂ|| ವಿವಾಹಶೂನ್ಯಮಶ್ವತ್ಥಂ ನಮನಂ ಯೇ ಪ್ರಕುರ್ವತಃ|| ತೇಸರ್ವೇ ಅಸುರಾಜ್ಞೇಯಾ ನಾತ್ರ ಕಾರ್ಯಾ ವಿಚಾರಣಾ||” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ವಾಕ್ಯಗಳು ಈ ಪದ್ಯಕ್ಕೆ ಆಧಾರವು. ಪದ್ಯಾರ್ಥವೂ ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥವೂ ಒಂದೇ ಆಗಿರುವುದರಿಂದ ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥವನ್ನು ಬೇರೆಯಾಗಿ ಬರೆಯಲಿಲ್ಲ.

ಅವತಾರಿಕೆ:- ಇಲ್ಲಿಯ ವರೆವಿಗೂ ದೈತ್ಯರ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಹೇಳಿ ಮುಂದಿನ ಪದ್ಯಗಳಿಂದ ದೈತ್ಯರ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಕಮಲಸಂಭವ ಮುಖ್ಯ ಮನುಜೋ
ತ್ತಮರ ಪರ್ಮಂತರದಿ ಮುಕ್ತರು
ಸಮ ಶತಾಯುಸ್ಸುಳ್ಳವನು ಕಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನೋಪಾದಿ ||
ಕ್ರಮದಿ ನೀಚರು ದೈತ್ಯರು ನರಾ
ಧಮರ ವಿಡಿದು ಕುಲಕ್ಷಿ ಕಲಿಯನು
ಪಮರೆನಿಸುವವರಸುರರೊಳು ದ್ವೇಷಾದಿಗುಣದಿಂದ || ೯ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ:- ಕಮಲಸಂಭವಮುಖ್ಯ=ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಮೊದಲು, ಮನುಜೋತ್ತಮರ ಪರ್ಮಂತರದಿ= ಮನುಷ್ಯೋತ್ತಮರ ವರೆಗೂ, ಮುಕ್ತರು=ಮುಕ್ತಿಯೋಗ್ಯರೆನಿಸುವರು. ಕಲಿ=ಕಲಿಯು, ಬ್ರಹ್ಮನೋಪಾದಿ=ಬ್ರಹ್ಮ ದೇವರಂತೆ, ಸಮಶತಾಯುಸ್ಸುಳ್ಳವನು=ಅವರಿಗೆ ಸಮವಾದ ಅಂದರೆ ಬ್ರಹ್ಮಮಾನ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ೧೦೦ ವರ್ಷ ಆಯುಸ್ಸುಳ್ಳವನು. ನರಾಧಮರವಿಡಿದು=ಮನುಷ್ಯಾಧಮರ ಮೊದಲು, ಕುಲಕ್ಷಿ=ಕಲಿಯ ಹೆಂಡತಿಯಾದ ಅಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ವರೆಗೂ, ದೈತ್ಯರು, ಕ್ರಮದಿ=ಕ್ರಮವಾಗಿ ನೀಚರು. ಅಸುರರೊಳು=ದೈತ್ಯರೊಳಗೆ,

ದ್ವೇಷಾದಿ ಗುಣದಿಂದ, ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ದೈತ್ಯರು ಕಲಿಯನುಪಮರೆನಿಸುವರು=ಕಲಿಗೆ ಸಮರೆಂದು ಉಪಮಾನ ಕೊಡಲು ಯೋಗ್ಯರೆನಿಸರು. ಕಲಿಗೆ ಸಮಾನರು ಯಾವ ದೈತ್ಯರೂ ಅಲ್ಲವೆಂದರ್ಥ.

ತಾತ್ಪರ್ಯ:- ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಮೊದಲು ಮನುಷ್ಯೋತ್ತಮರ ವರೆಗೂ ಮುಕ್ತಿಯೋಗ್ಯರೆಂತಲೂ ಮನುಷ್ಯಾಧಮರ ಮೊದಲು ಕಲಿಯ ವರೆಗೂ ತಮೋಯೋಗ್ಯರೆಂತಲೂ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ದೈತ್ಯರಲ್ಲಿ ಕಲಿ ಒಬ್ಬನು ಮಾತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರಿಗೆ ಸಮವಾದ ೧೦೦ ವರ್ಷ ಆಯುಸ್ಸುಳ್ಳವನು. ದೈತ್ಯರಲ್ಲಿ ಅಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ವರೆಗೂ ತಾರತಮ್ಯ ಪ್ರಕಾರ ಕ್ರಮವಾಗಿ ನೀಚರು. ದ್ವೇಷಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಲಿಗೆ ಸಮನಾದ ಪಾಪಿಯು ಮತ್ತಾವನೂ ಇಲ್ಲ. ಗರುಡ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ “ಕಲ್ಯಾಣ್ಯ ಮಾನುಷಾಂತಾಶ್ಚತೇ ಪ್ಯೇವಂ ಬ್ರಹ್ಮವದ್ಗಣಾಃ|| ಸಮಃ ಶತಾಯುಃ ಪರ್ಮಂತಮೇಕ ಏವಕಲಿಃ ಸ್ತೃತಃ|| ಕಲಿಃ ಸಮಾನನಾಮಾನಃ ಕಲೀರನೈ ಚ ಸಂತಿಹಿ|| ಸರ್ವೇಷಾಮುತ್ತಮೋಜ್ಜೇಯಃ ಕಲಿರೇವ ನ ಸಂಶಯಃ ದೂಷಣೇ ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತಾನಾಂ ತತ್ತಮೋ ನಾಸ್ತಿ ಸರ್ವದಾ||” ಇದರರ್ಥ:- ಕಲಿ ಮೊದಲು ಮನುಷ್ಯಾಧಮರ ವರೆಗೂ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ದೇವ ಗಣದಂತೆ ಈ ದೈತ್ಯ ಗಣವೂ ಇರುವುದು. ಅದರಲ್ಲಿ ಕಲಿ ಒಬ್ಬನೇ ಬ್ರಹ್ಮ ದೇವರಿಗೆ ಸಮವಾದ ೧೦೦ ವರ್ಷ ಆಯುಸ್ಸುಳ್ಳವನು. ಕಲಿ ಎಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳ ದೈತ್ಯರು ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರುಂಟು ಅವರು ಮಹಾಕಲಿಗೆ ಸಮರಲ್ಲ. ಕಲಿಯೊಬ್ಬನೇ ವಿಷ್ಣು ದ್ವೇಷದಲ್ಲೂ ಅವನ ಭಕ್ತರ ದ್ವೇಷ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲೂ ಉತ್ತಮೋತ್ತಮನು; ಹರಿ ದ್ವೇಷದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಸಮರು ಮತ್ತಾರೂ ಇಲ್ಲ. ಎಂದು ಹೇಳಿರುವರು. ಅದೇ ಅರ್ಥವನ್ನೇ ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವರು.

ವನಜಸಂಭವನಬ್ಧಶತ ಒ
ಬ್ಬನೆ ಮಹಾಕಲಿಶಬ್ದವಾಚ್ಯನು
ದಿನದಿನಗಳಲಿ ಬೀಳ್ವರಂಧಂತಮದಿ ಕಲಿಮಾರ್ಗ ||
ದನುಜರೆಲ್ಲ ಪ್ರತೀಕ್ಷಿಸುತ ಬ್ರ
ಹ್ಮನಶತಾಬ್ಧಾಂತದಲಿ ಲಿಂಗವ
ಅನಿಲನ ಗದಾಪ್ರಹಾರದಿಂದಲಿ ಭಂಗವೈದುವರು || ೧೦ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ:- ವನಜಸಂಭವ=ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಮಾನದಿಂದ, ಅಬ್ಧಶತ=೧೦೦ ವರ್ಷಗಳು, ಒಬ್ಬನೇ ಮಹಾಕಲಿಶಬ್ದವಾಚ್ಯನು=ಕಲಿ ಎಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳ ದೈತ್ಯರು ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರಿದ್ದರೂ ಮಹಾ ಕಲಿ ಎಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳ ದೈತ್ಯನೊಬ್ಬನೇ ಇರುವವನು. ಮಿಕ್ಕ ದೈತ್ಯ-ರೆಲ್ಲರು, ದಿನದಿನಗಳಲಿ=ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಪ್ರತಿ ದಿವಸಗಳಲ್ಲೂ, ಅಂಧಂತಮದಿ=ಅಂಧಂತಮಸ್ಥಿನಲ್ಲಿ ಬೀಳ್ವರು. ಕಲಿಯ ಬರುವಿಕೆಯನ್ನು, ಪ್ರತೀಕ್ಷಿಸುತ=ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತ (ಕಲಿಯ ದಾರಿಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತ) ಇದ್ದು, ಬ್ರಹ್ಮನ ಶತಾಬ್ಧಾಂತದಲಿ=ಬ್ರಹ್ಮ ದೇವರ ೧೦೦ ವರ್ಷಗಳಾದ ಮೇಲೆ, (ಕಲಿಯು ಬಂದ ನಂತರ ಅವನಿಂದ ಕೂಡಿ) ಅನಿಲನ=ವಾಯು ದೇವರ, ಗದಾಪ್ರಹಾರದಿಂದಲಿ, ಲಿಂಗವ=ಲಿಂಗ ಶರೀರದ, ಭಂಗವೈದುವರು=ಭಂಗವನ್ನು ಹೊಂದುವರು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ:- ಕಲಿ ಎಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳವರು ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರಿದ್ದರೂ ಬ್ರಹ್ಮಕಲ್ಪ ಸಂಪೂರ್ಣ ಬದುಕಿರುವವನು ಮಹಾ ಕಲಿಯೊಬ್ಬನೇ. ಮಿಕ್ಕ ದೈತ್ಯರು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಪ್ರತಿ ದಿವಸದಲ್ಲಿ ಸಾಧನೆ ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಅವತ್ತವತ್ತು ಅಂಧಂತಮಸ್ಥಿನಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಕಲಿಯ ಬರುವಿಕೆಯನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದು ಅವನು ಬಂದ ಮೇಲೆ ಅವನೊಂದಿಗೆ ವಾಯುದೇವರ ಗದಾಪ್ರಹಾರದಿಂದ ಲಿಂಗ ಭಂಗವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಶಾಶ್ವತ ತಮಸ್ವೈದುವರು. ಬ್ರಹ್ಮಕಾಂಡದಲ್ಲಿ “ಏಕಸ್ಮಿ ಬ್ರಹ್ಮದಿವಸೇ ತೇ ಗಚ್ಛಂತಿ ತಮೋಂಧಕಂ|| ತತ್ಸೃಷ್ಟ್ವಾ ಕಲೀಮಾರ್ಗಂ ಪ್ರತೀಕ್ಷಂತೇ ನ ಸಂಶಯಃ|| ಸಾಧನೈಃ ಪರಿಪೂರ್ಣಾಸ್ತೇ ವಾಯುಶಸ್ತ್ರೈಃ ಪ್ರಪೀಡಿತಾಃ|| ಶತವರ್ಷಾನಂತರಂತು ಸರ್ವೇಷಾಂ ಕಲಿನಾ ಸಹ|| ವಾಯೋರ್ಗದಾ ಪ್ರಹಾರೇಣ ಲಿಂಗಭಂಗೋ ಭವಿಷ್ಯತಿ||” ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವರು.

ಮಾರುತನ ಗದೆಯಿಂದ ಲಿಂಗಶ
ರೀರಪೋದಾನಂತರ ತಮೋ
ದ್ವಾರವೈದಿ ಸ್ವರೂಪದುಃಖಗಳನುಭವಿಸುತಿಹರು ||
ವೈರ ಹರಿಭಕ್ತರಲಿ ಹರಿಯಲಿ
ತಾರತಮ್ಯದಲಿರುತಿಹರು ಸಂ
ಸಾರದಲಿ ತಮಸಿನಲಿಯತ್ಯಧಿಕ ಕಲಿಯಲ್ಲಿ || ೧೧ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ:- ಮಾರುತನ=ವಾಯುದೇವರ, ಗದೆಯಿಂದ, ಲಿಂಗಶರೀರ ಪೋದಾನಂತರ, ತಮೋದ್ವಾರದಿ= ಶಾಶ್ವತವಾದ ಅಂಧಂತಮಸ್ಸನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಸ್ವರೂಪ ದುಃಖಗಳನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಿಹರು. ಹರಿ ಭಕ್ತರಲಿ, ಹರಿಯಲಿ, ವೈರ=ದ್ವೇಷದ, ತಾರತಮ್ಯದಲಿ= ತಾರತಮ್ಯವನ್ನನುಸರಿಸಿ, ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ=ನಿತ್ಯ ಸಂಸಾರದಲ್ಲೂ, ತಮಸ್ಸಿನಲಿ=ಅಂಧಂತಮಸ್ಸಿನಲ್ಲೂ, ಕಲಿಯಲ್ಲಿ, ಅತ್ಯಧಿಕ=ಬಹಳ ಹೆಚ್ಚಾಗಿಯೂ, ಇರುತಿಹದು=ಸ್ವರೂಪ ದುಃಖಾನುಭವವು ಇರುವದು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ:- ವಾಯುದೇವರ ಗದಾ ಪ್ರಹಾರದಿಂದ ಲಿಂಗ ಭಂಗವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ದೈತ್ಯರು ಹರಿಯಲ್ಲೂ ಹರಿ ಭಕ್ತರಲ್ಲೂ ಮಾಡುವ ದ್ವೇಷವನ್ನನುಸರಿಸಿ ತಾರತಮ್ಯ ಪ್ರಕಾರ ಅಂದರೆ ದ್ವೇಷವು ಹೆಚ್ಚು ಮಾಡುವವರಿಗೆ ಸ್ವರೂಪ ದುಃಖಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿಯೂ, ದ್ವೇಷ ಕಮ್ಮಿ ಮಾಡುವವರಿಗೆ ಕಮ್ಮಿಯಾಗಿಯೂ, ಹೀಗೆ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನನುಸರಿಸಿ, ಮನುಷ್ಯಾಧಮರಿಗೆ ತಮಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯ ಸಂಸಾರದಲ್ಲೇ ದುಃಖವು, ಮಿಕ್ಕ ರಾಜರಿಗೆ ಸ್ವರೂಪ ದುಃಖದಲ್ಲಿ ತಾರತಮ್ಯಾನುಸಾರ ದುಃಖಾನುಭವವೂ ಆಗುವದು. ಕಲಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಎಲ್ಲರಕಿಂತಲೂ ಅತ್ಯಧಿಕವಾದ ದುಃಖಾನುಭವವಾಗುವದು. “ತತೋಂಧಂಪ್ರವಿಶಂತೈತೇ ತಾರತಮ್ಯೇನ ಸರ್ವಶಃ|| ತಮಸ್ಯಂಧೇಪಿ ಸಂಸಾರೇ ನಾತ್ರ ಕಾರ್ಯಾ ವಿಚಾರಣಾ” ಎಂಬ ಗರುಡ ಪುರಾಣ ವಾಕ್ಯವು ಇದಕ್ಕಾಧಾರವು.

ಅವತಾರಿಕೆ:- ಕಲಿಯ ಜ್ಞಾನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನೂ, ಕಾಲನೇಮಿಯವರೆಗೂ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಜ್ಞಾನವೆಂಬದು ಮಿಥ್ಯ ಅಸಮೀ
ಚೀನ ದುಃಖತರಂಗವೆ ಸಮೀ
ಚೀನಬುದ್ಧಿ ನಿರಂತರದಿ ಕಲಿಗಿಹದು ದೈತ್ಯರೊಳು ||
ಹೀನಳೆನಿಪಳು ಶತಗುಣದಿ ಕಲಿ
ಮಾನಿನಿಗೆ ಶತವಿಪ್ರಚಿತ್ತಿಗೆ
ಊನಶತಗುಣ ಕಾಲನೇಮಿಯೆ ಕಂಸನೆನಿಸಿದನು || ೧೨ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ:- ಜ್ಞಾನವೆಂಬದು ಮಿಥ್ಯ=ಕಣ್ಣಿಗೆ ಗೋಚರಿಸುವ ಪದಾರ್ಥಗಳೆಲ್ಲವೂ ಮಿಥ್ಯ ಎಂಬುವದೇ ಕಲಿಯ ಜ್ಞಾನವು. ಅಸಮೀಚೀನ=ಒಳ್ಳೆಯದಲ್ಲದ, ದುಃಖತರಂಗವೇ, ಸಮೀಚೀನ ಬುದ್ಧಿಯು. ದೈತ್ಯರೊಳು, ಇಂತಹ ಬುದ್ಧಿ=ಈ ಜ್ಞಾನವೇ, ಕಲಿಗಿಹದು=ಕಲಿಗಿರುವದು. ಇವನ ಹೆಂಡತಿಯಾದ ಅಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಕಲಿಯುಗಿಂತಲೂ, ಶತಗುಣದಿ=ಕಲಿಯು ಮಾಡುವ ದ್ವೇಷಾದಿಗಳಕಿಂತಲೂ ೧೦೦ ಗುಣಗಳಿಂದ, ಹೀನಳೆನಿಪಳು=ಕಮ್ಮಿ ಎನಿಸುವಳು. (ದೇವತಾ ತಾರತಮ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರಕಿಂತಲೂ ೧೦೦ ಗುಣಗಳಿಂದ ಭಕ್ತಿ ಜ್ಞಾನಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ರುದ್ರ ದೇವರು ಕಮ್ಮಿ; ಅವರಕಿಂತಲೂ ಇಂದ್ರಾದಿಗಳೆಂದು ಹೇಳುವರೋ, ಹಾಗೆ ಹರಿ ದ್ವೇಷದಲ್ಲಿ ಕಲಿಯೇ ಉತ್ತಮೋತ್ತಮನಾದುದರಿಂದ ಮುಂದೆ ಹೇಳುವ ತಾರತಮ್ಯವೆಲ್ಲವನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮನ ದ್ವೇಷಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವದರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಅಧಮರೆಂದರೆ ಅವರಕಿಂತಲೂ ಕಮ್ಮಿ ದ್ವೇಷವನ್ನು ಮಾಡುವರೆಂದರ್ಥ. ಹೀಗೆ ಮುಂದೂ ದ್ವೇಷಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಲಿಯಕಿಂತಲೂ ಅವನ ಹೆಂಡತಿ, ಅವಳಕಿಂತಲೂ ಮತ್ತೊಬ್ಬನೂ ಕಮ್ಮಿ ಎಂಬರ್ಥವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.) ಕಲಿಮಾನಿನಿಗೆ=ಕಲಿಯ ಹೆಂಡತಿಯಕಿಂತಲೂ, ವಿಪ್ರಚಿತ್ತಿಯು ಶತ=೧೦೦ ಗುಣಗಳಿಂದ ದ್ವೇಷಾದಿಗಳನ್ನು ಕಮ್ಮಿ ಮಾಡುವವನು. ವಿಪ್ರಚಿತ್ತಿಗೆ ಕಾಲನೇಮಿಯು ಶತಗುಣ ಊನ=೧೦೦ ಗುಣಗಳಿಂದ ಕಮ್ಮಿಯು. ಈ ಕಾಲನೇಮಿಯೇ ಕಂಸನೆನಿಸಿದನು=ಕಂಸನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದವನು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ:- “ಮಿಥ್ಯಾ ಜ್ಞಾನೇ ಜ್ಞಾನಬುದ್ಧಿದುಃಖೇಚ ಸುಖಬುದ್ಧಿಮಾಃ||” ಎಂಬ ಗರುಡ ಪುರಾಣ ವಾಕ್ಯದಂತೆ ಮಿಥ್ಯಾ ಜ್ಞಾನವನ್ನೇ ಜ್ಞಾನವನ್ನಾಗಿಯೂ, ದುಃಖವನ್ನೇ ಸುಖವನ್ನಾಗಿಯೂ ತಿಳಿದಿರುವ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನು ಕಲಿಯು. ಇವನ ಹೆಂಡತಿಯಾದ ಅಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಇವನ ಸಮಳಾದ ಪಾಪಿಯಲ್ಲ. ಹರಿ ದ್ವೇಷಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಇವನಕಿಂತಲೂ ೧೦೦ ಅಂಶಗಳು ಕಮ್ಮಿಯಾಗಿ ಮಾಡುವಳು. ಸ್ವರೂಪ ದುಃಖದಲ್ಲೂ ಕೂಡ ಕಲಿಗೆ ಎಷ್ಟು ದುಃಖವೋ ಅಷ್ಟು ದುಃಖವು ಇವಳಿಗಿಲ್ಲ. ಅವನಕಿಂತಲೂ ೧೦೦ ಅಂಶವು ಕಮ್ಮಿಯಾದ ದುಃಖವನ್ನನುಭವಿಸುವಳು. ಇವಳಕಿಂತಲೂ ದ್ವೇಷಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ೧೦೦ ಅಂಶಗಳು ಕಮ್ಮಿ ವಿಪ್ರಚಿತ್ತಿಯು. ಅವನಕಿಂತಲೂ ೧೦೦ ಗುಣಗಳಿಂದ ಕಮ್ಮಿಯು ಕಾಲನೇಮಿಯು. ಇವನೇ ಕಂಸನೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಕಾಲನೇಮಿಗೆ ಪಂಚಗುಣದಿಂ
ಕೀಳುಮಧುಕೈಟಭರು ಜನ್ಮವ
ತಾಳಿ ಇಳೆಯೊಳು ಹಂಸಡಿಭಿಕಾಹ್ಲಯದಿ ಕರೆಸಿದರು ||

ಐಳನಾಮಕ ವಿಪ್ರಚಿತ್ತಿಸ
ಮಾಳುವೆನಿಪ ಹಿರಣ್ಯಕಶ್ಯಪು
ಶೂಲಪಾಣಿಯ ಭಕ್ತನರಕಗೆ ಶತಗುಣಾಧಮನು || ೧೩ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ:- ಕಾಲನೇಮಿಗೇ=ಕಾಲನೇಮಿಯಕಿಂತಲೂ, ಮಧುಕೈಟಭರು, ಪಂಚಗುಣದಿಂ=ಶಿ ಗುಣಗಳಿಂದ, ಕೀಳು=ಅಧಮರೆನಿಸುವರು. ಈ ಮಧುಕೈಟಭರೀರ್ವರೂ, ಇಳಿಯೊಳು=ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ, ಜನ್ಮವತಾಳಿ=ಜನ್ಮವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಹಂಸ ಡಿಭಿಕಾಹ್ವಯದಿ= ಹಂಸ ಡಿಭಿಕರೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಕರೆಸಿದರೂ. ಐಳನಾಮಕ=ಇಳಿಯ (ಭೂಮಿಯ) ಮಗನಾದ ನರಕಾಸುರನು, ವಿಪ್ರಚಿತ್ತಿಸಮಾಳು ಎನಿಪ=ವಿಪ್ರಚಿತ್ತಿಗೆ ಸಮದೈತ್ಯನೆಂದು ಕರೆಸುವನು. ಶೂಲಪಾಣಿಯ=ರುದ್ರ ದೇವರ, ಭಕ್ತನರಕಗೆ=ನರಕಾಸುರನಿಗೆ, ಹಿರಣ್ಯಕಶ್ಯಪು=ಹಿರಣ್ಯಕಶ್ಯಪನಲ್ಲಿ ಪ್ರವಿಷ್ಟನಾದ ಹಿರಣ್ಯನೆಂಬ ದೈತ್ಯನು, ಶತಗುಣಾಧಮನು=೧೦೦ ಗುಣಗಳಿಂದಧಮನು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ:- ಕಾಲನೇಮಿಯಕಿಂತಲೂ ಮಧುಕೈಟಭರು ಶಿ ಗುಣಗಳಿಂದ ಅಧಮರು. ಅವರೇ ಹಂಸ ಡಿಭಿಕರೆಂದು ಸಾಲ್ವ ದೇಶಾಧಿಪತಿಗಳಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದವರು. ಭೂಮಿಯ ಮಗನಾದ ನರಕಾಸುರನು ವಿಪ್ರಚಿತ್ತಿಗೆ ಸಮನು. ವಿಪ್ರಚಿತ್ತಿಯೇ ಜರಾಸಂಧನು. ನರಕಾಸುರನಕಿಂತಲೂ ಹಿರಣ್ಯಕಶ್ಯಪುವಿನೊಳಗೆ ಪ್ರವಿಷ್ಟನಾದ ಆದಿ ಹಿರಣ್ಯನು ೧೦೦ ಗುಣಗಳಿಂದ ಅಧಮನು. “ತಸ್ಮಾತ್ಪಂಚಗುಣೈರ್ಹೀನೋ ನೌಮಧುಕೈಟಭ ಸಂಜ್ಞಕೌ|| ತಾವೇವಹಂಸಡಿಭಿಕೌ ವಿಪ್ರಚಿತ್ತಿ ಸಮೋಜ್ಞೇಯೋ ಭೌಮೋ ವೈ ಭೂತಲೇ ಸ್ತೃತಃ|| ತಸ್ಮಾತ್ಶತಗುಣೈರ್ಹೀನೋ ಹಿರಣ್ಯಕಶ್ಯಪುಃ ಸ್ತೃತಃ” ಎಂಬ ಗರುಡ ಪುರಾಣ ವಚನವೇ ಇದಕ್ಕಾಧಾರವು.

ಗುಣಗಳತ್ರಯ ನೀಚನೆನಿಸುವ
ಕನಕಕಶ್ಯಪುಗೆ ಹಾಟಕಾಂಬಕ
ಗೆಣೆ ಎನಿಪಮಣಿಮಂತಗಿಂದಲಿ ಕಿಂಚಿದೂನ ಬಕ ||
ದನುಜವರ ತಾರಕನು ವಿಂಶತಿ
ಗುಣದಿ ನೀಚನು ಲೋಕಕಂಟಕ
ನೆನಿಪಶಂಬರ ತಾರಕಾಸುರಗಧಮ ಷಡ್ಗುಣದಿ || ೧೪ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ:- ಕನಕಕಶ್ಯಪುಗೆ=ಹಿರಣ್ಯಕಶ್ಯಪುವಿಗೆ, ಗುಣಗಳತ್ರಯ=ಮೂರು ಗುಣಗಳಿಂದ, ಹಾಟಕಾಂಬಕ= ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನು, ನೀಚನೆನಿಸುವ=ಅಧಮನೆನಿಸುವನು. ಹಾಟಕಾಂಬಕ=ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನು, ನೀಚನೆನಿಸುವ= ಅಧಮನೆನಿಸುವನು. ಹಾಟಕಾಂಬಕಗೆ=ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನಿಗೆ, ಮಣಿಮಂತನು, ಎಣಿಯೆನಿಪ=ಸಮನೆನಿಸುವನು. ಮಣಿಮಂತಗಿಂದಲಿ, ಬಕ=ಬಕಾಸುರನು, ಕಿಂಚಿದೂನ=ಸ್ವಲ್ಪ ಅಧಮನು. ಬಕನಕಿಂತಲೂ, ದನುಜವರ=ದೈತ್ಯ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ, ತಾರಕನು=ತಾರಕಾಸುರನು, ವಿಂಶತಿಗುಣದಿ=೨೦ ಗುಣಗಳಿಂದ ನೀಚನು. ತಾರಕಾಸುರಗೆ, ಲೋಕಕಂಟಕನೆನಿಪ, ಶಂಬರ=ಶಂಬರಾಸುರನು, ಷಡ್ಗುಣದಿ=೬ ಗುಣಗಳಿಂದ ಅಧಮನು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ:- ಹಿರಣ್ಯಕಶ್ಯಪುವಿನಕಿಂತಲೂ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನು ಮೂರು ಗುಣಗಳಿಂದ ನೀಚನು. ಅವನ ಸಮನು ಮಣಿಮಂತನು. ಇವನೇ ಸಂಕರನು. ಅವನಕಿಂತಲೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಮ್ಮಿ ಬಕಾಸುರನು. ಅವನಕಿಂತಲೂ ೨೦ ಗುಣಗಳಿಂದ ತಾರಕಾಸುರನು ನೀಚನು. ಅವನಕಿಂತಲೂ ಲೋಕಕಂಟಕನಾದ ಶಂಬರಾಸುರನು ೬ ಗುಣಗಳಿಂದ ಅಧಮನು, ಇದೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇ ಗರುಡ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ “ತಸ್ಮಾತ್ಪಂಚಗುಣೈರ್ಹೀನೋ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷೋ ಮಹಾಸುರಃ ಮಣಿಮಾರ್ ತತ್ಸಮೋ ಜ್ಞೇಯೋ ಕಿಂಚಿದೂನೋಬಕಃ ಸ್ತೃತಃ|| ತಸ್ಮಾದ್ವಿಂಶದುಣೈರ್ಹೀನೋ ತಾರಕಾಸುರೋ ಮಹಾಸುರಃ|| ತಸ್ಮಾತ್ ಷಡ್ಗುಣಿತೋ ಹೀನೋ ಶಂಬರೋ ಲೋಕಕಂಟಕಃ” ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕಗಳಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು.

ಸರಿಯೆನಿಸುವನು ಸಾಲ್ವನಿಗೆ ಸಂ
ಕರನಿಗಧಮನು ದಶಗುಣದಿ ಶಂ
ಬರಗೆ ಷಡ್ಗುಣನೀಚನೆನಿಪ ಹಿಡಿಂಬಕಾ ಬಾಣಾ ||
ಸುರನು ದ್ವಾಪರ ಕೀಚಕನು ನಾ
ಲ್ವರು ಸಮರು ದ್ವಾಪರನೆಶಕುನಿ
ಕರೆಸಿದನು ಕೌರವಗೆ ಸೋದರಮಾವನಹುದೆಂದು || ೧೫ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ:- ನೆನಿಸುವನು. ಈ ಶಂಬರನು, ಸಂಕರಗೇ=ಸಂಕರನೆಂದು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿದ ಮಣಿಮಂತನಿಗೆ, ದಶಗುಣದಿ=೧೦ ಗುಣದಿಂದ ಅಧಮನು; ಶಂಬರಗೇ=ಈ ಶಂಬರಾಸುರನಿಗೆ, ಹಿಡಿಂಬಿಕಾ= ಹಿಡಿಂಬಾಸುರನು, ಷಡ್ಗುಣದಿ=೬ ಗುಣಗಳಿಂದ ನೀಚರೆನಿಸ, ಹಿಡಿಂಬಾಸುರನು, ಬಾಣಾಸುರನು, ದ್ವಾಪರ, ಕೀಚಕನು, ಈ ನಾಲ್ವರು ಸಮರು. ದ್ವಾಪರನೇ ಶಕುನಿ, ಕೌರವಗೆ= ದುರ್ರೋಧನನಿಗೆ, ಸೋದರಮಾವನಹುದೆಂದು, ಕರೆಸಿದನು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ:- ಶಂಬರಾಸುರನು ಸಾಲ್ವನಿಗೆ ಸಮನೆನಿಸುವನು. ಈ ಶಂಬರನು, ಸಂಕರನೆಂದು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ್ದ ಮಣಿಮಂತನಿಗೆ ೧೦ ಗುಣಗಳಿಂದ ಅಧಮನು. ಈ ಶಂಬರನಿಗೆ=ಹಿಡಿಂಬಾಸುರ, ಬಾಣಾಸುರ, ದ್ವಾಪರ, ಕೀಚಕ ಈ ನಾಲ್ವರು ೬ ಗುಣಗಳಿಂದ ನೀಚರು. ತಮ್ಮೊಳಗೆ ಈ ನಾಲ್ವರೂ ಸಮರು. ದ್ವಾಪರನೇ ಶಕುನಿ ಎಂದು ದುರ್ರೋಧನನ ಸೋದರ ಮಾವನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದವನು. ಬಾಣಾಸುರನೇ ಕೀಚಕನು.

ವಿಶೇಷಾರ್ಥ:-ಪೂರ್ವ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ, ಮಣಿಮಂತನಕಿಂತಲೂ ಬಕಾಸುರನು ಕೀಚಕದೊಂದನಂತಲೂ ಅವನಕಿಂತಲೂ ತಾರಕಾಸುರನು ೨೦ ಗುಣ ನೀಚನೆಂತಲೂ, ಅವನಕಿಂತಲೂ ಶಂಬರಾಸುರನು ೩ ಗುಣ ನೀಚನೆಂದು ಹೇಳಿರುವರು. ಆ ಪದ್ಯದಿಂದ ಮಣಿಮಂತನಿಗಿಂತಲೂ ೨೬ ಗುಣಗಳಿಂದ ಶಂಬರಾಸುರನು ಅಧಮನೆಂದು ಸಿದ್ಧವಾಗುವುದು. ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಂಕರನಿಗೆ ೧೦ ಗುಣಗಳಿಂದ ಶಂಬರನು ಅಧಮನೆಂದು ಹೇಳಿರುವರು. ಗರುಡ ಪುರಾಣದಲ್ಲೂ “ಶಂಬರಸ್ಯ ಸಮೋ ಜ್ಞೇಯೋ ಸಾಲ್ವೋ ದೈತ್ಯೇಷು ಚಾಧಮಃ|| ಸಂಕರಾಶ್ಚದಶಗುಣೈಃ ಶಂಬರೋ ನ್ಯೂನ ಉಚ್ಯತೇ|| ಶಂಬರಾಶ್ಚ ಗುಣೈಃಷಡ್ಗುಣಿಹಿಡಿಂಬೋ ನ್ಯೂನ ಉಚ್ಯತೇ|| ಬಾಣಸ್ತು ತತ್ರಮೋಜ್ಞೇಯೋ ಸಕೀಚಕ ಇತಿ ಸ್ತುತಃ||” ಇತ್ಯಾದಿ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಮೇಲಿನ ಅರ್ಥವೇ ಸಿದ್ಧವಾಗುವುದು. ಈ ಎರಡು ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದಲೂ ಒಂದು ಕಡೆ ೨೬ ಗುಣಗಳಿಂದ ಕಡಿಮೆ ಎಂತಲೂ ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆ ೧೦ ಗುಣ ಕಡಿಮೆ ಎಂತಲೂ ಶಂಬರನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಪೂರ್ವೋತ್ತರ ವಿರೋಧ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದು. ಮಣಿಮಂತನೇ ಸಂಕರನೆಂದು ಅನೇಕ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾಗುವುದು. ಹೀಗಿರಲು ಈ ವಿರೋಧ ಪರಿಹಾರ ಹೇಗೆಂದರೆ, ಶಂಬರಾಸುರನು ಇಬ್ಬರೆಂದು ಕಾಣುವುದು; ಇದಕ್ಕಾಧಾರವು ಶ್ರೀತಾಯುಗದಲ್ಲಿ ದಶರಥರಾಜನಿಗೂ ಶಂಬರನಿಗೂ ಯುದ್ಧವಾದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶಂಬರನ ಮಾಯೆಯಿಂದ ದಶರಥನು ಮೂರ್ಛಿತನಾದಾಗ ಕೈಕೇಯಿಯು ದಶರಥನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿದುದಕ್ಕಾಗಿ ಎರಡು ವರವನ್ನು ಕೈಕೇಯಿಗೆ ಕೊಟ್ಟುದಾಗಿಯೂ, ಆಗ ಕೈಕೇಯಿಯು ಆ ವರವನ್ನು ಬೇಡದೆ ಮಂಥರೆಯ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ರಾಮನ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಮನಿಗೆ ವನವಾಸವನ್ನೂ ಭರತನಿಗೆ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವನ್ನೂ ಬೇಡಿಕೊಂಡಳೆಂದು ಹೇಳಿರುವರು. ಆ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ದಶರಥರಾಜನಿಂದ ಮೃತಿ ಹೊಂದಿದ ಶಂಬರಾಸುರನೊಬ್ಬನು ಏರ್ಪಡುವನು. ಮತ್ತು ತಾರಕಾಮಯ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ದೇವೇಂದ್ರನಿಂದ ಮೃತನಾದ ಶಂಬರನೊಬ್ಬನು ಏರ್ಪಡುವನು. ಈ ಅರ್ಥವು ನಿರ್ಣಯ ೧೧ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ “ಅಥಾತ್ಮನೇನಾ ಮವಮೃದ್ಯಮಾನಾಂ ವೀಕ್ಯಾಸುರಃ ಶಂಬರನಾಮಧೇಯಃ||” ಎಂಬ ೧೮ನೆಯ ಶ್ಲೋಕ ಮೊದಲು “ವಜ್ರೇಣವಜ್ರೇನಿಜಘಾನ ಶಂಬರಂ” ಎಂಬ ೧೮ನೆಯ ಶ್ಲೋಕದವರೆಗೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು. ಇದಲ್ಲದೇ ರತೀದೇವಿಯನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನನಿಂದ ಮೃತನಾದ ಶಂಬರನು ದ್ವಾಪರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನೇರ್ಪಡುವನು. ಈ ಅರ್ಥವನ್ನು ನಿರ್ಣಯ ೧೮ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ “ಪುರೈವ ಮೃತ್ಯವೇ ವದತ್ತಮೇವ ಶಂಬರಸ್ಯಹ” ಎಂಬ ೧೮ನೆಯ ಶ್ಲೋಕ ಮೊದಲು “ನಿಹತ್ಯತಂ ಹರೇಃ ಸುತಃ” ಎಂಬ ೧೯ನೆಯ ಶ್ಲೋಕದ ವರೆಗೂ ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳಿರುವರು. ಇದರಲ್ಲಿ ದಶರಥರಾಜನಿಂದ ಶ್ರೀತಾಯುಗದಲ್ಲಿ ಮೃತನಾದ ಶಂಬರನೇ ಮತ್ತು ಹುಟ್ಟಿ ದೇವೇಂದ್ರನಿಂದ ಮೃತನಾಗಿರಬಹುದು. ಅಂತು ಇಂದ್ರನಿಂದ ಮೃತನಾದ ಶಂಬರಾಸುರನು ಬೇರೆ; ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನನಿಂದ ಮೃತನಾದ ಶಂಬರಾಸುರನು ಬೇರೆಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಮಣಿಮಂತನಿಂದ ೨೬ ಗುಣಗಳಿಂದ ನೀಚನಾದ ಶಂಬರನು ಇಂದ್ರನಿಂದ ಮೃತನಾದ ಶಂಬರನೆಂತಲೂ, ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನನಿಂದ ಮೃತನಾದ ಶಂಬರನು ಸಂಕರಾವತಾರನಾದ ಮಣಿಮಂತನೇ ಸಂಕರನೆಂದು ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಮಣಿಮಂತನಿಗೂ ಸಂಕರನಿಗೂ ಭೇದವನ್ನು ತಾರತಮ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಆಧಾರವಿಲ್ಲ. ಒಬ್ಬ ವಾಖ್ಯಾನಕರ್ತರು ಮಣಿಮಂತನಕಿಂತಲೂ ಶಂಬರನು ೨೬ ಗುಣ ಕಮ್ಮಿ ಎಂತಲೂ ಸಂಕರನಿಂದ ಶಂಬರನು ೧೦ ಗುಣದಿಂದ ನೀಚನೆಂತಲೂ ಬರೆದಿರುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಯೋಚಿಸತಕ್ಕ ವಿಷಯವಾಗಿದೆ. ಕಾಲನೇಮಿಯೇ ಕಂಸನೆಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣ ನಿರ್ಣಯ ೧೧ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ “ಯ ಉಗ್ರಸೇನಃ ಸುರಗಾಯಕಃ ಸಜಾತೋಯದುಷ್ಟೇವ ತಥಾಭಿಧೇಯಃ|| ತವೈವಸೇವಾರ್ಥಮಮುಷ್ಯ ಪುತ್ರೋ ಜಾತೋ ಸುರಃ ಕಾಲನೇಮಿಃ ಸ ಈಶ||೧೯೭|| * * ಗಂಧರ್ವಜೇನದ್ಯಮಿಲೇನ ನಾಮ್ನಾ ಕಂಸೋ ಜಿತೋ ಏನ ವರಾಚ್ಯತೀಪತಿ||೨೦೧||” ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಉಗ್ರಸೇನನೆಂಬ ದೇವಗಂಧರ್ವನಾಗಿದ್ದವನೇ ಉಗ್ರಸೇನನೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಯದುಕುಲದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಸೇವಾರ್ಥವಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿರುವನೋ ಅವನಿಗೆ ಮಗನಾಗಿ ಕಾಲನೇಮಿ ಎಂಬ ದೈತ್ಯನು ಕಂಸನೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿರುವನು. ರುದ್ರ ದೇವರ ವರ ಬಲದಿಂದ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಕಂಸನು ಜಯಿಸಿರುವನು. ವಿಪ್ರಚಿತ್ತಿಯು ಜರಾಸಂಧನೆಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣ “ಸವಿಪ್ರಚಿತ್ತಿಶ್ಚ ಜರಾಸುತೋ ಭೂತ್” ಎಂದು ನಿರ್ಣಯ ೧೧ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ. ಮಧುಕೈಟಭರು ಹಂಸ ಡಿಭಿಕರು ಎಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ “ಹತೌಪುರಾಯೌ ಮಧುಕೈಟಭಾಶ್ಚೌ ತ್ವಯೈವ ಹಂಸೋ ಡಿಭಿಕಶ್ಚ ಜಾತೌ||”೨೦೩|| ನೀನು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಮಧುಕೈಟಭರನ್ನು ಸಂಹಾರ ಮಾಡಿದ್ದೆಯೋ ಅವರೇ ಈಗ ಹಂಸಡಿಭಿಕರೆಂದು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿರುವರು. ಬಾಣಾಸುರನೇ ಕೀಚಕನೆಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣ ನಿರ್ಣಯ ೧೧ನೆಯ

ಅಧ್ಯಾಯ “ಯೋ ಬಾಣಮಾವಿಶ್ಯ ಮಹಾಸುರೋಭೂತ್ ಸ್ಥಿತಃ ಸನಾಮ್ನಾ ಪ್ರಥಿತೋಪಿಬಾಣಃ|| ಸಕೀಚಕೋ ನಾಮ ಬಭೂವ ರುದ್ರವರಾದವಧ್ಯಃ ಸತಮಃ ಪ್ರವೇಶ್ಯಃ||೨೧೬||” ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಮಗನಾದ ಬಾಣಾಸುರನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಬಾಣನೆಂಬ ಮಹಾ ದೈತ್ಯನಿದ್ದನೋ ಅವನೇ ಈಗ ಕೀಚಕನೆಂದು ಹುಟ್ಟಿ ರುದ್ರ ದೇವರ ವರದಿಂದ ಅವಧ್ಯನಾಗಿರುವನು. ಅವನನ್ನು ತಮಸ್ಸಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಪ್ರಹ್ಲಾದನ ಮೊಮ್ಮಗನಾದ ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವಿಷ್ಟನಾಗಿದ್ದು ನಮಗೂ ನಿನಗೂ ಸಹ ವಿರೋಧವನ್ನಾಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದನೋ ಆ ಬಲಿ ಎಂಬ ಮಹಾ ದೈತ್ಯನು ಸಾಲ್ವನೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಸಾಲ್ವದೇಶಾಧಿಪತಿಯಾದ ಬ್ರಹ್ಮದತ್ತನ ಮಗನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿರುವನು. ನಿರ್ಣಯ ಅಧ್ಯಾಯ ೧೧೨ರಲ್ಲಿ “ಆವಿಶ್ಯ ಯೋ ಬಲಿಮಂಜಶ್ಚಕಾರ ಪ್ರತೀಪಮಸ್ಯಾಸು ತಥಾತ್ವಯೇಶ|| ಸಜಾಸುರೋ ಬಲಿನಾಮೈವಭೂಮೌ ಸಾಲ್ವೋನಾಮ್ನಾ ಬ್ರಹ್ಮದತ್ತಸ್ಯಜಾತಃ||೨೧೧||” ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಮೇಲಿನ ಅರ್ಥವು ಸಿದ್ಧವಾಗುವದು. ಶಕುನಿಯು ದ್ವಾಪರನೆಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ “ಶಕುನಿರ್ನಾಮ ಯಸ್ತಾಸ್ತೀದ್ರಾಜಾಲೋಕೇ ಮಹಾರಥಃ|| ದ್ವಾಪರಂ ವಿದ್ಧಿತಂ ರಾರ್ಜ” ಎಂಬ ಭಾರತ ಆದಿಪರ್ವ ವಾಕ್ಯವು ಆಧಾರವಾಗಿರುವುದು.

ನಮುಚಿ ಇಲ್ವಲ ಪಾಕನಾಮಕ
ಸಮರು ಬಾಣಾದ್ಯರಿಗೆ ದಶಗುಣ
ನಮುಚಿ ನೀಚನು ಮೂರುಗುಣಗಂದಧಮವಾತಾಪಿ ||
ಕುಮತಿಧೇನುಕ ನೂರುಗುಣದಿಂ
ದಮರರಿಪು ವಾತಾಪಿಗಧಮನು
ವಮನ ಧೇನುಕನಿಂದಲರ್ಥಗುಣಾಧಮನು ಕೇಶಿ || ೧೬ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ:- ನಮಿಚಿ, ಇಲ್ವಲ, ಪಾಕನಾಮಕ=ಪಾಕನೆಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳವ ಇವರು ಮೂವರೂ ಸಮರು. ಬಾಣಾದ್ಯರಿಗೆ=ಬಾಣಾಸುರ ಮೊದಲಾದವರಿಗೆ, ನಮಿಚಿ= ನಮಿಚಿ ಮೊದಲಾದವರು, ದಶಗುಣ=೧೦ ಗುಣಗಳಿಂದ ನೀಚನು=ನೀಚರು. ನಮಿಚಿಕಿಂತಲೂ, ವಾತಾಪಿ=ವಾತಾಪಿ ಎಂಬ ದೈತ್ಯನು, ಮೂರು ಗುಣದಿಂದಧಮನು, ಅಮರರಿಪು=ದೇವಶತ್ರುವಾದ ವಾತಾಪಿಗೆ, ಕುಮತಿ=ಕುಚ್ಚಿತವಾದ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ, ಧೇನುಕ=ಧೇನುಕಾಸುರನು, ನೂರು ಗುಣದಿಂದ ಅಧಮನು. ವಮನ=ಪರಮ ನೀಚನಾದ ಧೇನುಕನಿಂದಲಿ, ಕೇಶಿ=ಕೇಶಿ ಎಂಬ ದೈತ್ಯನು ಅರ್ಥ ಗುಣಾಧಮನು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ:- ನಮಿಚಿ, ಇಲ್ವಲ, ಪಾಕ ಎಂಬ ಇವರು ಮೂವರು ಸಮರು. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಬಾಣಾಸುರ ಮೊದಲಾದವರಿಗೆ ೧೦ ಗುಣಗಳಿಂದ ನಮಿಚಿ ಮೊದಲಾದವರು ನೀಚರೆನಿಸುವರು. ಅವರಕಿಂತಲೂ ವಾತಾಪಿಯು ೩ ಗುಣಾಧಮನು. ಅವನಕಿಂತಲೂ ಧೇನುಕಾಸುರನು ೧೦೦ ಗುಣಗಳಿಂದಧಮನು. ವಮನನೆಂದರೆ ಪರಮ ನೀಚನೆಂದರ್ಥ ಮಾಡಬೇಕು. ವಮನ ಮಾಡಿದ (ವಾಂತಿ ಮಾಡಿದ) ಪದಾರ್ಥವು ಹೇಗೆ ನೀಚವೋ ಹಾಗೆ ಧೇನುಕನೂ ಪರಮ ನೀಚನೆಂಬುವದಕ್ಕಾಗಿ ವಮನ ಧೇನುಕನೆಂದು ಹೇಳಿರುವರು. ಇಲ್ಲಿ ವಮನನೆಂದರೆ ಒಬ್ಬ ದೈತ್ಯನೆಂದು ಒಬ್ಬ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಕರ್ತರು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನು ಬರೆದಿರುವರು. ಅದಕ್ಕೆ ತಾರತಮ್ಯದಲ್ಲಾಗಲಿ, ಗರುಡ ಪುರಾಣದಲ್ಲಾಗಲಿ ಎಲ್ಲೂ ಆಧಾರವಿಲ್ಲ. ಗರುಡ ಪುರಾಣ ವಾಕ್ಯ “ತಸ್ಮಾದ್ಭ್ರತಗುಣೈರ್ಹೀನೋ ನಮುಚಿದೈತ್ಯ ಸತ್ತಮಃ|| ನಮುಚೀಸ್ತು ಸಮ ಜ್ಞೇಯೌ ಪಾಕ ಇಲ್ವಲ ಇತ್ಯುಭೌ|| ತಸ್ಮಾಚ್ಚತ್ತಿಗುಣೈರ್ಹೀನೋ ವಾತಾಪೀ ದಾನವಾಧಮಃ|| ಧೇನುಕೋ ನಾಮದೈತ್ಯಶ್ಚ ತಸ್ಮಾಚ್ಚತ್ತಗುಣಾಧಮಃ|| ತಸ್ಮಾದರ್ಥಗುಣೈರ್ಹೀನೋ ಕೇಶೀ ದೈತ್ಯಸ್ತು ವಿಶ್ವತಃ||” ಈ ಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ವಾತಾಪಿಕಿಂತಲೂ ೧೦೦ ಗುಣಾಧಮ ಧೇನುಕನೆಂತಲೂ ಅವನಕಿಂತಲೂ ಅರ್ಥ ಗುಣಾಧಮ ಕೇಶಿ ಎಂತಲೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುವುದು. ಬ್ರಹ್ಮ ದೇವರು ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿದ ದೈತ್ಯ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇವೆಂದು ದಾಸಾರ್ಯರು ಸಂಧಿ ಸೂಚನೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವದರಿಂದಲೂ, ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿದುದು ಗರುಡಪುರಾಣ ಬ್ರಹ್ಮ ಕಾಂಡದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವದರಿಂದಲೂ, ಈ ವರೆಗೂ ಹೇಳಿದ ವಾಕ್ಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ಗರುಡ ಪುರಾಣ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಸರಿಹೋಗುವದರಿಂದಲೂ, ಈ ಒಂದು ವಾಕ್ಯ ಮಾತ್ರ ಗರುಡ ಪುರಾಣ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧಾರ್ಥ ಮಾಡುವದು ದಾಸಾರ್ಯರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದು ವಮನ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಪರಮ ನೀಚನೆಂದು ಅರ್ಥವು ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಮತ್ತೆ ಕೇಶೀನಾಮಕ ತೃಣಾ
ವರ್ತಸಮ ಲವಣಾಸುರನು ಒಂ
ಧತ್ತು ನೀಚಾರಿಷ್ಟನಾಮಕ ಪಂಚಗುಣದಿಂದ ||
ದೈತ್ಯಸತ್ತಮ ಹಂಸಡಿಭಿಕ ಪ್ರ
ಮತ್ತ ವೇನನು ಪೌಂಡ್ರಕನು ಒಂ
ಭತ್ತು ಗುಣದಿಂದಧಮ ಮೂವರು ಲವಣನಾಮಕಗೆ || ೧೭ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ:-ಮತ್ತೆ, ಕೇಶೀನಾಮಕ=ಕೇಶೀ ಎಂಬ ದೈತ್ಯನೂ, ತೃಣಾವರ್ತ =ತೃಣಾವರ್ತನೆಂಬ ದೈತ್ಯನೂ ಸಮರು. ಇವರಕಿಂತಲೂ ಲವಣಾಸುರನು, ಒಂಭತ್ತುನೀಚ =೧೦ ಗುಣ ನೀಚನು. ಅವನಕಿಂತಲೂ ಪಂಚಗುಣದಿಂದ=೫ ಗುಣಗಳಿಂದ, ಅರಿಷ್ಟನಾಮಕ=ಅರಿಷ್ಟನೆಂಬ ದೈತ್ಯನು ನೀಚನು. ದೈತ್ಯಸತ್ತಮ=ದೈತ್ಯ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಹಂಸ, ಡಿಭಿಕ, ಪ್ರಮತ್ತ=ಮದೋನ್ಮತ್ತನಾದ, ವೇನನು=ವೇನಾತ್ಮಕನಾದ ಪೌಂಡ್ರಕನು=ಪೌಂಡ್ರಕ ವಾಸುದೇವನು, ಇವರು ಮೂವರೂ ಲವಣಾಸುರನಿಗೆ ಒಂಭತ್ತು ಗುಣದಿಂದಧಮ=೯ ಗುಣಗಳಿಂದ ಅಧಮರೆನಿಸುವರು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ:- ಕೇಶಿ, ತೃಣಾವರ್ತ ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಸಮರು. ಇವರಕಿಂತಲೂ ಲವಣಾಸುರನು ೧೦ ಗುಣಗಳಿಂದ ನೀಚನು. ಅವನಕಿಂತಲೂ ೫ ಗುಣಗಳಿಂದ ಅರಿಷ್ಟಾಸುರನು ನೀಚನು. ಇವನಕಿಂತಲೂ ಹಂಸ, ಡಿಭಿಕ, ವೇನಾವತಾರನಾದ ಪೌಂಡ್ರಕ ವಾಸುದೇವ ಇವರು ಮೂವರೂ ೯ ಗುಣಗಳಿಂದ ಅಧಮರು. ತಮ್ಮೊಳಗೆ ಸಮರು. “ಪಾಪೋವೇನಃ ಪೌಂಡ್ರಕೋ ವಾಸುದೇವಃ” ಎಂಬ ನಿರ್ಣಯ ವಾಕ್ಯವು ವೇನಾಸುರನೇ ಪೌಂಡ್ರಕನೆಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಆಧಾರವಾಗಿರುವುದು. ಕಲಿ ಮೊದಲಾದ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಮತ್ತು ಕೆಲವು ದೈತ್ಯರು ಇರುವರೆಂದು ೯ನೆಯ ಪದ್ಯದ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದೆ. ಅದರಂತೆ ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಹಂಸ ಡಿಭಿಕರು, ಮಧುಕೈಟಭಾತ್ಮಕರಾದ ಹಂಸಡಿಭಿಕರಲ್ಲದೇ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಆ ಹೆಸರುಳ್ಳವರೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಮಧುಕೈಟಭರನ್ನು ಮೇಲಿನ ೧೩ನೆಯ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾಲನೇಮಿಗೆ ೫ ಗುಣದಿಂದಧಮರೆಂದು ಹೇಳಿರುವರು. ಅವರೆ ಹಂಸಡಿಭಿಕರೆಂದು ಅದೇ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದುದರಿಂದ ತಾರತಮ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಧುಕೈಟಭರಿಗೂ ಹಂಸಡಿಭಿಕರಿಗೂ ಭೇದ ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಅರಿಷ್ಟಾಸುರನಕಿಂತಲೂ ಹಂಸಡಿಭಿಕರು ನೀಚರೆಂದು ತಾರತಮ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಇವರು ಬೇರೆ ಅವರು ಬೇರೆ ಎಂದೇ ನಿಶ್ಚಯಿಸಬೇಕಾಯಿತು. “ಕೇಶೀದೈತ್ಯ ಸಮೋಜ್ಞೇಯೋ ತೃಣಾವರ್ತೋ ಮಹಾಸುರಃ|| ತಸ್ಮಾದ್ವಶಗುಣೈರ್ಹೀನೋ ಲವಣೋ ದೈತ್ಯಸತ್ತಮಃ|| ತಸ್ಮಾತ್ಪಂಚ-ಗುಣೈರ್ಹೀನೋಽರಿಷ್ಟೋ ನಾಮ ಮಹಾಸುರಃ|| ತಸ್ಮಾನ್ಮವಗುಣೈರ್ಹೀನೋ ಹಂಸೋ ನಾಮ ಮಹಾಸುರಃ|| ಡಿಭಿಕಸ್ತು ಸಮೋ ಜ್ಞೇಯೋ ತತ್ರಮಃ ಪೌಂಡ್ರಕಸ್ತುತಃ||” ಎಂಬ ಗರುಡ ಪುರಾಣದ ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥವೂ ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿರುವುದು.

ಸೂಚನೆ:- ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಪಾಠ ವ್ಯತ್ಯಾಸವು ಕಂಡು ಬರುವುದು. “ಲವಣಾಸುರನ ಒಂಭತ್ತು” ಎಂತಲೂ “ಪೌಂಡ್ರಕನು ಎಂಭತ್ತು” ಎಂತಲೂ ಇರುವುದು. ಒಂಭತ್ತು ಎಂತಲೂ, ಒಂಭತ್ತು ಎಂತಲೂ ಕಮಲಾಪತಿ ದಾಸರ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಪುಸ್ತಕ ಪಾಠವಿರುವುದು. ಈ ಪಾಠವು ಗರುಡ ಪುರಾಣ ವಾಕ್ಯಗಳಿಗೆ ಸರಿಹೋಗುವುದರಿಂದ ಈ ಪಾಠವೇ ಸಾಧುವೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಆ ಗರುಡ ಪುರಾಣ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಮೇಲೆ ಬರೆದಿದೆ. ಆ ಆಧಾರದಿಂದ ನಿಶ್ಚಯಿಸಬಹುದು.

ಈಶನೇನಾನೆಂಬ ಖಳ ದು

ಶ್ಯಾಸನಾವೃಷಸೇನ ದೈತ್ಯಾ

ಗ್ರೇಸರ ಜರಾಸಂಧ ಸಮಪಾಪಿಗಳೊಳತ್ಯಧಿಕ ||

ಕಂಸಕೂಪವಿಕರ್ಣ ಸರಿ ರು

ಗ್ನೀ ಶತಾಧಮರುಗ್ನಿಗಿಂದ ಮ

ಹಾಸುರನು ಶತಧನ್ವಿ ಕಿರ್ಮೀರನು ಶತಾಧಮರು || ೧೮ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ:-ಈಶನೇನಾನೆಂಬ=ಪರಮಾತ್ಮನೇ ನಾನೆಂದು ಹೇಳುವ, ಖಳ=ಪಾಪಿಯಾದ, ದುಃಶಾಸನ, ವೃಷಸೇನ, ದೈತ್ಯಾಗ್ರೇಸರ=ದೈತ್ಯರಲ್ಲಿ ಅಗ್ರೇಸರನಾದ ಜರಾಸಂಧ ಇವರು ಮೂವರು ಸಮರು. ಪಾಪಿಗಳೊಳತ್ಯಧಿಕ=ಪಾಪಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಾ ಪಾಪಿಗಳೆನಿಸುವರು. ಕಂಸ, ಕೂಪವಿಕರ್ಣ=ಕಂಸನೂ, ಕೂಪಕರ್ಣನೆಂಬ ದೈತ್ಯನೂ ಸರಿ=ಸಮರು. ಇವರುಗಿಂದ ರುಗ್ನೀಶತಾಧಮನು=೧೦೦ ಗುಣಾಧಮನು. ರುಗ್ನಿಗಿಂದ, ಮಹಾಸುರನು=ಮಹಾ ದೈತ್ಯನಾದ, ಶತಧನ್ವಿ, ಕಿರ್ಮೀರನು ಶತಾಧಮರು=೧೦೦ ಗುಣಗಳಿಂದಧಮರು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ:- ಪಾಪಿಯಾದ ದುಃಶಾಸನ, ವೃಷಸೇನ, ಜರಾಸಂಧ ಇವರು ಮೂವರೂ ಸಮರು. ಕಂಸನೂ, ಕೂಪಕರ್ಣನೂ ಸಮರು. ಇವರಗಿಂತಲೂ ರುಗ್ನಿಯು ೧೦೦ ಗುಣಗಳಿಂದಧಮನು. ಅವನಕಿಂತಲೂ ಶತಧನ್ವಿ, ಕಿರ್ಮೀರನು ೧೦೦ ಗುಣಗಳಿಂದಧಮರು.

ಮದಿರಪಾನೀ ದೈತ್ಯಗಣದೊ

ಳಧಮರೆನಿಪರು ಕಾಲಿಕೇಯರು

ಅಧಿಕರಿಗೆ ಸಮರಹರು ದೇವಾವೇಶಬಲದಿಂದ ||

ವದನ ಪಾಣೀ ಪಾದ ಶ್ರೋತ್ರಿಯ
ಗುಹ ಉಪಸ್ಥ ಘ್ರಾಣತ್ವಗ್ರಸನ
ಕಧಿಪದೈತ್ಯರು ನೀಚರೆನಿಪರು ಕಾಲಿಕೇಯರಿಗೆ || ೧೯ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ:- ಮದಿರಪಾನೀದೈತ್ಯಗಣದೊಳು=ಮದ್ಯಪಾನ ಮಾಡುವ ದೈತ್ಯಗಣದೊಳಗೆ, ಕಾಲಿಕೇಯರು, ಅಧಮರೆನಿಪರು. ದೇವಾವೇಶಬಲದಿಂದ ಅಧಿಕರಿಗೆ ಸಮರಹರು=ಇವರಲ್ಲಿ ದೇವತಾವೇಶವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದಾಗ ತಮ್ಮಗಿಂತಲೂ ಉತ್ತಮ ಕಕ್ಷಾದವರಿಗೆ ಸಮರೆನಿಸುವರು. ವದನ=ವಾಕ್ಯಕೃಚ್ಛಮಾನೀ, ಪಾಣೀ=ಕೈಗಳು, ಪಾದ, ಶ್ರೋತ್ರಿಯು=ಕಿವಿಗಳು, ಗುಹ, ಉಪಸ್ಥ=ಶಿಶ್ನು, ಘ್ರಾಣ=ಮೂಗು, ತ್ವಕ್=ಚರ್ಮ ರಸನ=ನಾಲಿಗೆ ಇವುಗಳಿಗೆ, ಅಧಿಪ=ಅಭಿಮಾನಿಗಳಾದ ದೈತ್ಯರು ಕಾಲಿಕೇಯರಿಗೆ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ೧೦೦-೧೦೦ ಗುಣಗಳಿಂದಧಮರೆನಿಸುವರು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ:- ವದನಪಾಣೀ ಎಂಬೀ ಪದ್ಯದಿಂದ ದಾಸಾರ್ಯರು ಹೇಳಿರುವ ಇಂದ್ರಿಯಾಭಿಮಾನಿಗಳ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನು ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಕ್ರಮದಿಂದ ಮುಖ, ಹಸ್ತ, ಪಾದ ಹೀಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೆ ಗರುಡ ಪುರಾಣ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೂ ತಾರತಮ್ಯ ಚಿಂತಾಮಣಿ ಎಂಬ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೂ ವಿರೋಧ ಬರುವುದು. ದಾಸಾರ್ಯರ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಸ ಕೂಡುವದಕ್ಕಾಗಿ ವದನಪಾಣೀ ಇತ್ಯಾದಿ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳಿ ಮುಖ್ಯ ತಾತ್ಪರ್ಯ ಇಂದ್ರಿಯಾಭಿಮಾನಿ ದೈತ್ಯರು ಕಾಲಿಕೇಯರಿಗೆ ನೀಚರೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ; ಇದಕ್ಕೆ ಅರ್ಥವನ್ನು ಗರುಡ ಪುರಾಣ ವಾಕ್ಯದಂತೆ ಈ ಪದಗಳನ್ನು ಅನ್ವಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅದೆಂತೆನೆ:- ಗರುಡ ಪುರಾಣ ವಾಕ್ಯ “ತಸ್ಮಾಚ್ಚತಗುಣೈರ್ಹೀನೋ ಚಿತ್ತಮಾನ್ಯಸುರೋ ಮರ್ಹಾ|| ಶರೀರಸ್ಯಾಭಿಮಾನೀತು ತಸ್ಮಾಚ್ಚತಗುಣಾಧಮಃ|| ತಸ್ಮಾಚ್ಚತಗುಣೈರ್ಹೀನೋ ಹಸ್ತಮಾನ್ಯಸುರೋ ಮರ್ಹಾ|| ತಸ್ಮಾಚ್ಚತಗುಣೈರ್ಹೀನೋ ಪಾದಮಾನ್ಯಸುರೋಮರ್ಹಾ|| ಶ್ರೋತ್ರೇಂದ್ರಿಯಾಭಿಮಾನೀತು ತಸ್ಮಾಚ್ಚತಗುಣಾಧಮಃ|| ಚಕ್ಷುರಿಂದ್ರಿಯಮಾನೀತು ತಸ್ಮಾಚ್ಚತಗುಣಾಧಮಃ|| ತಸ್ಮಾಚ್ಚತಗುಣೈರ್ಹೀನೋ ಸ್ಪರ್ಶಮಾನ್ಯಸುರೋ ಮರ್ಹಾ|| ತಸ್ಮಾಚ್ಚತಗುಣೈರ್ಹೀನೋ ಘ್ರಾಣಮಾನ್ಯಸುರೋ ಮರ್ಹಾ|| ತಸ್ಮಾಚ್ಚತಗುಣೈರ್ಹೀನೋ ವಾಜ್ರಾನೀಹ್ಯಸುರೋ ಮರ್ಹಾ|| ತಸ್ಮಾಚ್ಚತಗುಣೈರ್ಹೀನೋ ಶಿಶ್ನುಮಾನ್ಯಸುರೋ ಮರ್ಹಾ||” ಕಾಲಿಕೇಯರಕಿಂತಲೂ ಚಿತ್ತಮಾನಿಯಾದ ದೈತ್ಯರು ೧೦೦ ಗುಣಾಧಮನು. ಅವನಕಿಂತಲೂ ದೇಹಮಾನಿಯು ಶತಗುಣಾಧಮನು. ಅವನಕಿಂತಲೂ ಹಸ್ತಮಾನಿಯು ೧೦೦ ಗುಣಾಧಮನು. ಅವನಕಿಂತಲೂ ಪಾದಮಾನಿಯು ೧೦೦ ಗುಣಾಧಮನು. ಅವನಕಿಂತಲೂ ಶ್ರೋತ್ರೇಂದ್ರಿಯಾಭಿಮಾನಿಯು ೧೦೦ ಗುಣಾಧಮನು. ಅವನಕಿಂತಲೂ ಚಕ್ಷುರಭಿಮಾನಿಯು ೧೦೦ ಗುಣಾಧಮನು. ಅವನಕಿಂತಲೂ ಸ್ಪರ್ಶಮಾನಿಯೂ, ಅವನಕಿಂತಲೂ ಘ್ರಾಣಮಾನಿಯೂ, ಅವನಕಿಂತಲೂ ವಾಕ್ಯಾಭಿಮಾನಿಯೂ, ಅವನಕಿಂತಲೂ ಶಿಶ್ನುಭಿಮಾನಿಯೂ ೧೦೦-೧೦೦ ಗುಣಗಳಿಂದ ಅಧಮರೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಪದ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಪದಗಳನ್ನು ಇದರಂತೆ ಅನ್ವಯಿಸಬೇಕೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯ ಕೆಲವು ದೈತ್ಯರ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನು ಕೆಲವು ಕಡೆ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಹೇಳಿರುವುದುಂಟು. ಅದರ ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ, “ಅಧಮಾನಾಂತುದೈತ್ಯಾನಾಮುತ್ತಮೈಸ್ಸಾಮ್ಯಮುಚ್ಯತೇ|| ತತ್ರಾವೇಶಾಚ್ಚವಿಜ್ಞೇಯಂ ದೇವಾನಾಂ ನಾತ್ರಸಂಶಯಃ||” ಅಧಮರಾದ ದೈತ್ಯರನ್ನು ಕೆಲವು ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ಗಣದಲ್ಲಿ ಶೇರಿಸುವುದುಂಟು. ಅಲ್ಲಿ ದೇವಾವೇಶ ಬಲದಿಂದ ಹಾಗೆ ಹೇಳಿರುವರೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು ಎಂಬ ಗರುಡ ಪುರಾಣ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಕಮ್ಮಿಯಾದ ವಿರೋಧವನ್ನು ಪರಿಹಾರ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಜ್ಞಾನಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಅಭಿ
ಮಾನಿಕಲ್ಯಾದಖಿಳ ದಿತಿಜರು
ಹೀನಕರ್ಮ ಮಾಡಿಮಾಡಿಸುತಿಹರು ಸರ್ವರೊಳು ||
ವಾಣಿಭಾರತಿ ಕಮಲಭವಪವ
ಮಾನರಿವರಚ್ಚಿನ್ನ ಭಕ್ತರು
ಪ್ರಾಣ ಅಸುರಾವೇಶರಹಿತರು ಅಖಿಣಾಶ್ವಸಮ || ೨೦ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ:-ಜ್ಞಾನಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ=ಕಣ್ಣು ಮೊದಲಾದ ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳು, ವಾಕ್ ಮೊದಲಾದ ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ=ಅಭಿಮಾನಿ=ಅಭಿಮಾನಿಗಳಾದ, ಕಲ್ಯಾದಿ=ಕಲಿ ಮೊದಲಾದ, ಅಖಿಳದೈತ್ಯರು, ಹೀನಕರ್ಮಮಾಡಿ ಮಾಡಿಸುತ=ಪಾಪ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ಜೀವರಿಂದಲೂ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾ ಸರ್ವರೊಳು ಇರುತಿಹರು. ವಾಣಿ= ಸರಸ್ವತೀದೇವಿಯರು, ಭಾರತಿ=ಭಾರತೀ ದೇವಿಯರು, ಕಮಲಭವ=ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು, ಪವಮಾನರು=ವಾಯು ದೇವರು ಇವರು ನಾಲ್ವರೂ, ಅಚ್ಚಿನ್ನ ಭಕ್ತರು=ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗದ ಯವಾಗಲೂ ಒಂದೇ ರೀತಿಯಾದ ಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರು. ಪ್ರಾಣ=ಪ್ರಾಣ ದೇವರು ಮೊದಲಾದ ನಾಲ್ವರೂ ಅಸುರಾವೇಶರಹಿತರು=ಅಸುರಾವೇಶವಿಲ್ಲದವರು. ಅಖಿಣಾಶ್ವಸಮ=ಭಂಗಾರದ ಗುಣವನ್ನು ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಒರೆಗಲ್ಲು ಇದ್ದಂತೆ ಭಗವಂತನ ಗುಣವನ್ನು ಪ್ರಕಟನೆ ಮಾಡುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವಾಯುದೇವರು ಒರೆಗಲ್ಲಿನಂತಿರುವರು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ:- ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯ ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಅಭಿಮಾನಿಗಳಾದ ದೈತ್ಯರು ಎಲ್ಲರಲ್ಲೂ ಇದ್ದು ಪಾಪ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಮಾಡಿಸುವರು. ತತ್ವಾಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಗಳು ದೇಹದೊಳಗಿರಲು ಇವರು ಪಾಪಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಮಾಡಿಸುವುದು ಹೇಗೆಂದರೆ, ರುದ್ರದೇವರು ಮೊದಲಾದ ತತ್ವೇಶರೆಲ್ಲರೂ ಕಲ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಪ್ರೇರಿತರಾಗಿ ಅವರೂ ಪಾಪ ಕರ್ಮಗಳನ್ನನುಮೋದಿಸುವರು. ಗರುಡ ಪುರಾಣ ವಾಕ್ಯ, “ಕಲ್ಯಾದ್ಯೈಃ ಪ್ರೇರಿತಾಃ ಸರ್ವೇರುದ್ರಾದ್ರಾಪ್ಯಧಿಕಾರಿಣಃ|| ಕದಾಚಿತ್ಸುಖಿರುದ್ಧಂಚ ಕುರ್ವಂತಿತವಸತ್ತಮ||” ಕಲ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಪ್ರೇರಿತರಾಗಿ ರುದ್ರಾದಿಗಳು ಕೆಲವು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದುಂಟು ಎಂದು ಹೇಳಿರುವರು. ಸರಸ್ವತೀ, ಭಾರತೀ, ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು, ವಾಯುದೇವರು ಇವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಅಸುರಾವೇಶವಿಲ್ಲ. “ಪ್ರಾಣಸ್ಯನಾಸುರಾವೇಶೋ ಅಖಿಣಾಶ್ವಸಮೋಹಿಸಃ” ಪ್ರಾಣದೇವರಿಗೆ ಅಸುರಾವೇಶವಿಲ್ಲ. ಅವರು ಭಗವತ್ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತೋರಿಸುವದರಲ್ಲಿ ಒರೆಗಲ್ಲಿನಂತೆ ಇರುವರು. ಎಂಬ ಭಾಗವತ ಏಕಾದಶಸ್ಕಂಧ ತಾತ್ಪರ್ಯ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಮೇಲಿನ ಅರ್ಥವು ಸಿದ್ಧವಾಗುವುದು.

ಹುತವಹಾಕ್ಷಾದ್ಯಮರರೆಲ್ಲರು

ಯುತರು ಕಲ್ಯಾವೇಶ ವಿಧಿಮಾ

ರುತಿ ಸರಸ್ವತಿ ಭಾರತೇರವತಾರದೊಳಗಿಲ್ಲ ||

ಕೃತಪುಟಾಂಜಲಿಯಿಂದ ತನ್ನಯ

ಪಿತನ ಸನ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ನಿಂದಾ

ನತಿಸಿ ಬಿನ್ನೈಸಿದನು ಎನ್ನೊಳು ಕೃಪೆಯಮಾಡೆಂದು || ೨೧ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ:- ಹುತವಹಾಕ್ಷಾದಿ=ಅಗ್ನಿನೇತ್ರರಾದ ರುದ್ರದೇವರು ಮೊದಲಾದ, ಅಮರರೆಲ್ಲರು= ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರು, ಕಲ್ಯಾವೇಶಯುತರು= ಕಲಿಯ ಆವೇಶ ಉಳ್ಳವರು. ವಿಧಿ=ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು, ಮಾರುತಿ= ವಾಯುದೇವರ ಅವತಾರರಾದ ಹನುಮದ್ಭೀಮ ಮಧ್ವಾ-ದಿಗಳು, ಸರಸ್ವತಿ, ಭಾರತೇರವತಾರರೊಳಗೆ=ಭಾರತಿಯರ ಅವತಾರವಾದ ದ್ರೌಪದಿ ಮೊದಲಾದವರಲ್ಲೂ, ಇಲ್ಲ=ಕಲಿ ಪ್ರವೇಶವು ಇಲ್ಲ. ಕೃತಪುಟಾಂಜಲಿಯಿಂದ=ಬ್ರಹ್ಮ ದೇವರು ಬದ್ಧಾಂಜಲಿ ಪುಟರಾಗಿ (ಕೈಮುಗಿದು) ತನ್ನಯ, ಪಿತನ ಸನ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ನಿಂದು, ಆನತಿಸಿ=ಚಿನ್ನಾಗಿ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ, ಎನ್ನೊಳು ಕೃಪೆಯ ಮಾಡೆಂದು ಬಿನ್ನೈಸಿದನು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ:- ರುದ್ರಾದಿ ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲೂ ಕಲಿಯ ಆವೇಶವಿರುವುದು. ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು, ವಾಯುದೇವರು, ಸರಸ್ವತೀ, ಭಾರತಿ ಇವರಿಗೆ ಮೂಲರೂಪದಲ್ಲೂ ಅವತಾರಗಳಲ್ಲೂ ಸಹ ಕಲಿ ಪ್ರವೇಶವಿಲ್ಲ. ಈ ವಿಷಯವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಪರಮಾತ್ಮನ ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡುವ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ದೈತ್ಯರ ತಾರತಮ್ಯ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಬಿನ್ನೈಸಿ ಕಡೆಗೆ ಕೈಮುಗಿದು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಅಚ್ಚಿನ್ನ ಭಕ್ತನಾದ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಕೃಪೆಯ ಮಾಡೆಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡರು. ಇವೆಲ್ಲವೂ ಗರುಡ ಪುರಾಣದ “ತ್ವಯಿಹ್ಯಚ್ಚಿನ್ನ ಭಕ್ತಾಯ ದಯಾಂಕುರು ಮಹಾಪ್ರಭೋ|| ಇತಿ ಸ್ತುತ್ವಾ ಹರಿಂ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಪ್ರಾಂಜಲಿಃ ಸ್ಥಿತ ಅಗ್ರತಃ” ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾಗುವುದು.

ವಿಶೇಷಾರ್ಥ:- ರುದ್ರಾದಿಗಳಿಗೆ ಕಲ್ಯಾವೇಶ ಉಂಟೆಂತಲೂ ವಾಯು ಮೊದಲಾದ ನಾಲ್ವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲವೆಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಆಧಾರವು ಸ್ವಲ್ಪ ಬರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತೆ. ಅದೆಂತೆನೆ:- ನಿರ್ಣಯ ೧೮ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ, “ಶುದ್ಧೇ ಭಾಗವತೇ ಧರ್ಮೇ ನಿರತೋ ಯದ್ವ್ಯಕೋದರಃ” ಎಂಬ ೪ನೆಯ ಶ್ಲೋಕ ಮೊದಲು, ತಸ್ಮಾದೇಕೋ ವಾಯುರೇವ ಧರ್ಮೇ ಭಾಗವತೇ ಸ್ಥಿತಃ|| ಲಕ್ಷ್ಮೀಃ ಸರಸ್ವತೀ ಚೇತಿ ಪರಶುಕ್ಲತ್ರಯಂ ಸ್ತೃತಂ” ಎಂಬ ೨೨ನೆಯ ಶ್ಲೋಕದ ವರೆಗೂ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳಿರುವರು. ಗ್ರಂಥ ವಿಸ್ತಾರ ಭಯದಿಂದ ಆ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಬರೆಯದೆ ಅದರ ತಾತ್ಪರ್ಯ ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸುತ್ತೇವೆ. “ಶುದ್ಧವಾದ ಭಾಗವತ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ನಿರತರಾದವರು ಭೀಮಸೇನ ದೇವರು ಒಬ್ಬರೆ. ಆದುದರಿಂದ ಅವರು ಯಾವ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ಕಾಮ್ಯ ಕರ್ಮವನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಯಾವ ವಿಧದಿಂದಲಾದರೂ ದೇವತೆಗಳನ್ನಾಗಲಿ, ಮನುಷ್ಯರನ್ನಾಗಲಿ ಯಾವುದನ್ನೂ ಯಾಚಿಸಲಿಲ್ಲ. ಫಲಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನಾದರೂ ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲೂ ಆರಾಧಿಸಲಿಲ್ಲ. ಏಕಚಕ್ರ ನಗರದಲ್ಲಿದ್ದು ಭಿಕ್ಷೆ ಬೇಡಿದ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ಹುಂಕಾರ ಮಾಡಿ ವೈಶ್ಯರಿಂದ ರಾಜರು ಕಪ್ಪವನ್ನು ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಅನ್ಯ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಹೊರತು ಮತ್ತೊಬ್ಬರನ್ನು ಪೂಜಿಸಲಿಲ್ಲ. ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಕಾರ್ಯವನ್ನೂ, ಎಂದಿಗೂ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ನಿರಾಯುಧರ ಮೇಲೆ ಆಯುಧಪಾಣಿಯಾಗಿ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಯುದ್ಧ ಮಾಡುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿರುಗಲಿಲ್ಲ. ಕಪಟ ಯುದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಅವೈಷ್ಣವನಾದ ದುರ್ರೋಧನನಿಗೆ ಅವನು ಮೃತನಾದ ಮೇಲೆ ಅವನ ಸಂಸ್ಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರನು ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಬೇಡಲು ಒಂದು ಕಾಸೂ ಕೊಡಗೊಳಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅಂತ್ಯ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡುವ ಅನುಮತಿಯೂ

ಕೊಟ್ಟಲ್ಲ. ತಾವು ಮಾಡಲೂ ಇಲ್ಲ. ದುರ್ಮೋಧನಾದಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರಿಯವನ್ನೂ ಕೂಡ ಎಂದಿಗೂ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಅವೈಷ್ಣವರ ಕೂಡ ಸಖ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಯಾವನಾದರೂ ಪರಮಾತ್ಮನು ಎದುರಿಗೆ ಇಲ್ಲದ ಕಾಲದಲ್ಲಾದರೂ ತನ್ನ ಎದುರಿಗೆ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ದೂಷಿಸಿದರೆ ಅವನ ನಾಲಿಗೆಯನ್ನು ಕತ್ತರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಧರ್ಮ ಜ್ಞಾನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವೆಂದಿಗೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ತಾನು ಬದುಕುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ನಹುಷ ರಾಜನು ಸರ್ಪನಾಗಿದ್ದು ಭೀಮಸೇನ ದೇವರನ್ನು ನುಂಗುತ್ತಾ ಬಂದಾಗಲೂ, ಯಮಧರ್ಮನು ಯಕ್ಷರೂಪದಿಂದ ಬಂದಾಗಲೂ, ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರು ಕೇಳಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರವನ್ನು ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಅಸ್ತಾಭಿಮಾನಿ ದೇವತಾ ಪ್ರಾರ್ಥನ ರೂಪವಾದ ಅಸ್ತ ಯುದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಕೃಷ್ಣನ ಅಪ್ಪಣೆಯ ಮೇರೆಗೆ ಅಶ್ವತ್ಥಾಮಾಚಾರ್ಯರು ಹಾಕಿದ ಅಸ್ತ್ರಗಳಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯಸ್ತವನ್ನು ಹಾಕಿ ಅವರಸ್ತವನ್ನು ಶಾಂತಿ ಮಾಡಿದರು. ಅಲಂಬಸನೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸನು ಅದೃಶ್ಯನಾಗಿ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಿದಾಗ ಕೃಷ್ಣನ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ಅಸ್ತ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ಪರಾಜಿತನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಸಿದರು. ಕೃಷ್ಣನು ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲದ ಭೀಮಸೇನ ದೇವರಿಂದ ಬಲಾತ್ಕಾರವಾಗಿ ಅಸ್ತಯುದ್ಧವನ್ನೇತಕ್ಕೆ ಮಾಡಿಸಿದನೆಂದರೆ, ಅಶ್ವತ್ಥಾಮಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಸಮವಾಗಿ ಅಸ್ತ ಯುದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾದರೆ ಅರ್ಜುನನನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಮತ್ತಾರೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತಿ ಇತ್ತು. ಭೀಮಸೇನ ದೇವರು ಅಸ್ತ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥರಲ್ಲವೆಂದು ಅಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರು ಸರ್ವಜ್ಞರೆಂದು ಜನರಿಗೆ ತೋರ್ಪಡಿಸುವ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿ ಅಶ್ವತ್ಥಾಮ ಮತ್ತು ಅಲಂಬಸ ಇವರ ಸಂಗಡ ಅಸ್ತ ಯುದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡುವಂತೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನಿತ್ತನು. ಆಗಲೂ ಅಸ್ತಾಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಯುದ್ಧ ಮಾಡಿದರೇ ಆಗಲಿ ಅಸ್ತಾಭಿಮಾನಿಗಳನ್ನು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ದೇವತೆಗಳು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ಬಂದಾಗಲೂ, ಬಂಧು ಜ್ಯೇಷ್ಠರಲ್ಲೂ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನುಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ವಿಧಿಸಿದನು. ಆಗಲೂ ಅವರಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ವಿಷ್ಣುವಿಗೇ ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿರುವರು. ಈ ಭೀಮಸೇನದೇವರನ್ನನುಸರಿಸಿ ಭಾರತಿ ದೇವಿಯರು ಮಾತ್ರ ಇರುತ್ತಿದ್ದರು. ತನ್ನ ಕ್ಷೇಮಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರನಿಂದಲೂ ಕೂಡ ವರವನ್ನು ಬೇಡಲಿಲ್ಲ. ಮಹಾ ಆಪತ್ಕಾಲದಲ್ಲಾದರೂ ದುರ್ಮೋಧನಾದಿಗಳನ್ನು ಶಪಿಸಲಿಲ್ಲ. ಯಾವ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ಮನಸಾ ವಾಚಾ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ವಿರೋಧವಾದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಮಿಕ್ಕವರೆಲ್ಲರೂ ಛಿನ್ನ ಭಕ್ತರೆನಿಸುವರು. ಅಂದರೆ ಮಧ್ಯೇ ಭಕ್ತಿಗೆ ವಿಚ್ಛೇದ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವರು ಅದು ಹೇಗೆಂದರೆ:- ಸ್ಯಮಂತಕ ಮಾಣಿಕ್ಯದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣನು ತನ್ನಲ್ಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಸುಳ್ಳು ಹೇಳಿದುದಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ ಬಲರಾಮನು ಕೃಷ್ಣನಲ್ಲಿ ವಿಮುಖನಾದನು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಮಗುವನ್ನು ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅರ್ಜುನನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದನು. ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ, ಸಾಂಬ, ಉದ್ಧವ, ಅನಿರುದ್ಧ ಮೊದಲಾದವರೆಲ್ಲರೂ ಸುಭದ್ರೆಯನ್ನು ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಕೊಡುವುದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಸಮ್ಮತವೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದರೂ ಸುಭದ್ರಾಹರಣದಲ್ಲಿ ಅರ್ಜುನನೊಂದಿಗೆ ಯುದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಡೆದರು. ಒಂದು ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸಾತ್ಯಕಿಯು, ಅರ್ಜುನನನ್ನು ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಸಮನೆಂದು ತಿಳಿದನು. ಧರ್ಮರಾಜನು ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಸಾಧಾರಣ ಮನುಷ್ಯನೆಂದು ತಿಳಿದು ಜರಾಸಂಧನ ವಧ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಭೀಮಸೇನಾದಿಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸಲು ಭಯಪಟ್ಟನು. ಕೃಷ್ಣನು ಪಾಂಡವರಿಗೆ ದೂತನಾಗಿ ದುರ್ಮೋಧನನ ಸಭೆಗೆ ಹೋಗುವಾಗ ದುರ್ಮೋಧನನು ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಕಟ್ಟಿಬಿಡುವನೆಂಬ ಶಂಕೆಯಿಂದ ಎದುರನು, ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಸಭೆಗೆ ಹೋಗಬೇಡವೆಂದನು. ನಕುಲನು ಕಪ್ಪವನ್ನು ಕೊಡೆಂದು ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದನು. ಸಹದೇವನು, ಕುರು ಕುಲಕ್ಷಯಕ್ಕೆ ಕೃಷ್ಣನೇ ಕಾರಣನೆಂದು ಕೃಷ್ಣನ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೀನವೆಂದು ತಿಳಿದನು. ದೇವಕೀ ವಸುದೇವರು ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಮನುಷ್ಯನೆಂದು ತಿಳಿದರು. ಭೀಷ್ಮಾಚಾರ್ಯರು ಪರಶುರಾಮ ದೇವರನ್ನು ದೂಷಿಸಿದರು. ಅವರೊಂದಿಗೆ ಯುದ್ಧವನ್ನೂ ಮಾಡಿದರು. ದ್ರೋಣಾಚಾರ್ಯರು, ಕರ್ಣ, ಅಶ್ವತ್ಥಾಮಾಚಾರ್ಯರು, ಕೃಪಾಚಾರ್ಯರು, ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದರು. ರುದ್ರ ಮೊದಲಾದ ದೇವತೆಗಳೂ ಸಹ ಕೆಲವು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ವಿರೋಧವನ್ನು ಮಾಡಿರುವರು. ಹೀಗಿರಲು ಮತ್ತೆ ಋಷಿಗಳು ಮನುಷ್ಯರು ಗಂಧರ್ವರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಛಿನ್ನ ಭಕ್ತರೆಂದು ಹೇಳುವುದೇನು? ಜನ್ಮ ಜನ್ಮಾಂತರದ ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಆಗಿಂದಾಗ್ಗೆ ತಿರಸ್ಕರಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಆದುದರಿಂದ ವಾಯುದೇವರು ಒಬ್ಬರೇ ಶುದ್ಧ ಭಾಗವತ ಧರ್ಮನಿರತರೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಮತ್ತು ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯರು, ಸರಸ್ವತೀ ದೇವಿಯರು ಇವರು ಮೂವರೂ ಪರಶುಕ್ಲತ್ರಯರೆಂದು ಹೆಸರು ಪಡೆದವರು. ಅಂದರೆ ಅಸುರಾವೇಶವಿಲ್ಲದ ಶುದ್ಧ ಧರ್ಮವುಳ್ಳವರೂ, ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನ ಭಕ್ತರೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ವಾಯು ದೇವರನ್ನು ಹೇಳಿದ ಮೇಲೆ ಬ್ರಹ್ಮ ದೇವರನ್ನು ಹೇಳಿದಂತಾಯಿತು; ಸರಸ್ವತೀ ದೇವಿಯರನ್ನು ಹೇಳಿದುದರಿಂದ ಭಾರತೀದೇವಿಯರನ್ನು ಹೇಳಿದಂತಾಯಿತೆಂಬ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ಪರಶುಕ್ಲತ್ರಯರೆಂದು ಹೇಳಿರುವರು. ಎಂಬೀ ನಿರ್ಣಯ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮ ವಾಯು ಸರಸ್ವತಿ ಭಾರತಿಯರು ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನ ಭಕ್ತರೆಂತಲೂ, ಇವರುಗಳಿಗೆ ಕಲ್ಯಾಣೇಶವಿಲ್ಲವೆಂತಲೂ, ರುದ್ರಾದಿ ಮಿಕ್ಕ ಎಲ್ಲರಲ್ಲೂ ಕಲಿ ಪ್ರವೇಶ ಉಂಟೆಂತಲೂ ಸ್ಪಷ್ಟ ಮಾಡಿದಂತಾಯಿತು.

ದ್ವೇಷಿದೈತ್ಯರ ತಾರತಮ್ಯದ
 ದೂಷಣೆಯ ಭೂಷಣಗಳೆನ್ನದೆ
 ದೋಷವೆಂಬುವ ದ್ವೇಷಿನಿಶ್ಚಯ ವಿವರನೋಡಲ್ಕೆ ||
 ಕ್ಲೇಶಗಳನ್ನೈದುವನು ಬಹುವಿಧ
 ಸಂಶಯವುಬಡಸಲ್ಲ ವೇದ
 ವ್ಯಾಸ ಗರುಡಪುರಾಣದಲಿ ಪೇಳಿದನು ಋಷಿಗಳಿಗೆ || ೨೨ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ:- ದ್ವೇಷಿ=ಭಗವದ್ವೇಷಿಯಾದ, ದೈತ್ಯರ ತಾರತಮ್ಯದ, ದೂಷಣೆಯು, ಭೂಷಣಗಳೆನ್ನದೆ=ತಾರತಮ್ಯ ಪ್ರಕಾರ ದೈತ್ಯರನ್ನು ದೂಷಿಸುವದೇ ಭೂಷಣವೆಂದರಿಯದೆ, ದೋಷವೆಂಬುವ=ದೈತ್ಯರನ್ನು ದೂಷಿಸುವದು ದೋಷವೆಂದು ಹೇಳುವವನು, ಇವರ ನೋಡಲ್ಕೆ=ಈ ದೈತ್ಯರನ್ನು ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ಅಂದರೆ ಅವರು ಹೇಗೆ ಭಗವದ್ವೇಷಿಗಳೋ ಹಾಗೆ ದೈತ್ಯರನ್ನು ದೂಷಿಸುವದು ಪಾಪವೆಂದು ಹೇಳುವವನೂ ಸಹ ಭಗವದ್ವೇಷಿ ಎಂದು ನಿಶ್ಚಯ. ಇವನೂ ಬಹುವಿಧವಾದ ಕ್ಲೇಶಗಳನ್ನೈದುವನು. ಸಂಶಯವು ಬಡಸಲ್ಲ=ಸಂಶಯ ಪಡಬೇಕಾದುದು ಇಲ್ಲ. ಇವುಗಳನ್ನು ವೇದವ್ಯಾಸದೇವರು, ಗರುಡ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಋಷಿಗಳಿಗೆ ಪೇಳಿದನು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ:- ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡುವದು ಹೇಗೆ ಪುಣ್ಯಸಾಧನವೋ ಹಾಗೆ ಭಗವದ್ವೇಷಿಗಳಾದ ದೈತ್ಯರನ್ನು ದೂಷಿಸಿದರೆ ಪಾಪವೆಂದು ಯಾವನು ಹೇಳುವನೋ ಅವನೂ ಒಬ್ಬ ದೈತ್ಯನಂತೆ ಭಗವದ್ವೇಷಿ ಎಂದು ನಿಸ್ಸಂಶಯವಾಗಿ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಇವನಿಗೂ ದೈತ್ಯರಿಗೆ ಆಗುವ ಕಷ್ಟವೇ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವದು. “ದೈತ್ಯನಿಂದಾನಕುರ್ವಂತಿ ತೇಪಿತತ್ಪಲ ಭಾಗಿನಃ” ಎಂಬ ಗರುಡ ಪುರಾಣ ವಾಕ್ಯವೇ ಇದಕ್ಕೆ ಆಧಾರವು. ಈ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಗರುಡ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ವೇದವ್ಯಾಸ ದೇವರು ಹೇಳಿರುವರು. ಶೌನಕಾದಿಗಳಿಗೆ ವ್ಯಾಸ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಸೂತರು ಇವುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿರುವರು. ಅದನ್ನೇ ದಾಸಾರ್ಯರು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯ.

ಜಾಲಿನೆಗ್ಗಿಲು ಕ್ಷುದ್ರಶಿಲೆ ಬರಿ
 ಗಾಲಪುರುಷನ ಬಾಧಿಪವು ಚ
 ಮ್ಮೋಳಗೆಯ ಮೆಟ್ಟಿದವಗುಂಟೆ ಕಂಟಕಗಳ ಭಯವು ||
 ಚೇಳುಸರ್ಪವ ಕೊಂದವಾರ್ತೆಯ
 ಕೇಳಿಮೋದಿಪಗಿಲ್ಲವಘ ಯಮ
 ನಾಳುಗಳಭಯವಿಲ್ಲ ದೈತ್ಯರನಿಂದಿಸುವ ನರಗೆ || ೨೩ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ:- ಜಾಲಿ=ಜಾಲಿ ಮುಳ್ಳು, ನೆಗ್ಗಿಲು=ನೆಗ್ಗಿಲುಮುಳ್ಳು, ಕ್ಷುದ್ರಶಿಲೆ=ಮುಳ್ಳಿನಂತಿರುವ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಕಲ್ಲುಗಳು ಇವುಗಳು, ಬರಿಗಾಲ ಪುರುಷನ= ಕಾಲಿಗೆ ಒಂದು ಮೆಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳದ ಬರೇ ಕಾಲಿನಿಂದ ನಡೆಯುವ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಬಾಧಿಪವು. ಚಮ್ಮೋಳಗೆಯ=ಪಾದರಕ್ಷಿಯನ್ನು ಮೆಟ್ಟಿದವಗೆ ಕಂಟಕಗಳ ಭಯವು= ಮುಳ್ಳುಗಳ ಭಯವು ಉಂಟೆ? ಚೇಳು, ಸರ್ಪವ=ಹಾವನ್ನು ಕೊಂದ ವಾರ್ತೆಯ ಕೇಳಿ, ಮೋದಿಪಗೆ=ಸಂತೋಷ ಪಡುವವನಿಗೆ, ಅಘವಿಲ್ಲ=ಪಾಪವಿಲ್ಲ. ಅದರಂತೆ ದೈತ್ಯರ ನಿಂದಿಸುವ ನರಗೆ=ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ, ಯಮನಾಳುಗಳ=ಯಮದೂತರು ಬಂದು ತನ್ನನ್ನು ಒಯ್ಯಾರೆಂಬ ಭಯವು ಎಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲ.

ತಾತ್ಪರ್ಯ:- ಜಾಲಿ ಮುಳ್ಳು, ನೆಗ್ಗಿಲ ಮುಳ್ಳು, ಸಣ್ಣ ಕಲ್ಲುಗಳು ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಬಾಧೆಯು ಬರೇ ಕಾಲಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವವನಿಗೆ ಹೊರತು ಪಾದರಕ್ಷಿಯನ್ನು ಮೆಟ್ಟಿ ನಡೆಯುವವನಿಗೆ ಮುಳ್ಳುಗಳ ಭಯವು ಹೇಗಿಲ್ಲವೋ ಪರಮಾತ್ಮನ ಪ್ರೀತಿಗೋಸ್ಕರ ಅವನ ದ್ವೇಷಿಗಳನ್ನು ದೂಷಿಸುವದು ನಮ್ಮನ್ನು ಬಾಧಿಸಲಾರದು. ಇಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರನ್ನು ದೂಷಣಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಪಾಪಗಳು ಮುಳ್ಳು ಕಲ್ಲಿನಂತೆ ಬಾಧಕವಾದವು. ಚರ್ಮಕೃತ ಚಪ್ಪಲಿಯಿಂದ ಮುಳ್ಳುಗಳನ್ನು ಮೆಟ್ಟುವಂತೆ ಭಗವದ್ವೇಷಿಗಳಾದ ದೈತ್ಯ ತಾರತಮ್ಯ ಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಚಿಪ್ಪಲಿಯನ್ನು ಮೆಟ್ಟಿದ್ದರೆ ದೂಷಣೆ ಸಂಬಂಧವಾದ ಪಾಪದಂತಿರುವ ಮುಳ್ಳುಗಳು ಬಾಧಿಸುವದಿಲ್ಲವೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯ. ದೈತ್ಯರ ತಾರತಮ್ಯ ಜ್ಞಾನವು ಚಪ್ಪಲಿಗೆ ಉಪಮಾನ. ಅವರ ದ್ವೇಷ ರೂಪವಾದ ಪಾಪವು ಕಂಟಕ ರೂಪವಾದುದು. ತಾರತಮ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿದು

ಅವರನ್ನು ದೂಷಿಸುವುದು ಪಾಪಕರವಲ್ಲವೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯ. ಹಾವು, ಚೀಳು ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಕೊಂದ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಹೇಳಿದರೆ ಎಂತಹಾ ಸಾಧುವಾದರೂ ಸಂತೋಷ ಪಡಬೇಕು. ಅದರಿಂದ ಪಾಪವಿಲ್ಲ. ಭಾಗವತ ಸಪ್ತಮ ಸ್ಕಂಧದಲ್ಲಿ ಪ್ರಹ್ಲಾದನ ಸ್ತೋತ್ರದಲ್ಲಿ “ಮೋದೇತಸಾಧುರಪಿ ವೃತ್ತಿಕ ಸರ್ಪ ಹತ್ಯಾ” ನಮ್ಮ ತಂದೆಯಾದ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪನನ್ನು ಕೊಂದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ಆನಂದಪಡುತ್ತಿರುವರು, ಆದ್ದರಿಂದ ನಾನೂ ಸಹ ಸಂತೋಷ ಪಡುವೆನು. ತಂದೆಯು ಮೃತನಾದುದಕ್ಕೆ ಸಂತೋಷಿಸುವವನು ಸಾಧುವಾಗುವನೆ ಅಂದರೆ ಸಾಧಾರಣವಾದ ಹಾವು ಚೀಳನ್ನು ಕೊಂದ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದರೆ ದುಷ್ಟ ಪ್ರಾಣಿ ಹೋಯಿತೆಂದು ಸಾಧುವಾದರೂ ಸಂತೋಷ ಪಡಬೇಕು. ಹಾಗಿರಲು ನಮ್ಮ ತಂದೆಯು ಸಾಧಾರಣ ಹಾವು ಚೀಳಿನಂತಲ್ಲ. ಲೋಕಕ್ಕೆ ಕಂಟಕನಾಗಿದ್ದನು. ಅವನು ಮೃತನಾದುದರಿಂದ ಜನರು ಸುಖ ಪಡುವರು. ಆದುದರಿಂದ ನಾನೂ ಸಂತೋಷ ಪಡುವೆನೆಂದು ಹೇಳಿರುವನು. ಅದರಂತೆ ಪಾಪಿಗಳಾದ ದೈತ್ಯರ ದ್ವೇಷ ಮಾಡುವವನಿಗೆ ನರಕ ಭಯವಿಲ್ಲವೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯ.

ಪುಣ್ಯಕರ್ಮ ಪುಷ್ಕರಾದಿ ಹಿ
ರಣ್ಯಗರ್ಭಾಂತರ್ಗತ ಬ್ರ
ಹ್ಮಣ್ಯ ದೇವನಿಗರ್ಪಿಸುತಲಿರು ಪಾಪಕರ್ಮಗಳ ||
ಜನ್ಯದುಃಖವಕಲಿಮುಖಾದ್ಯರಿ
ಗುಣ್ಣಲೀವನು ಸಕಲಲೋಕ ಶ
ರಣ್ಯ ಶಾಶ್ವತ ಮಿಶ್ರಜನರಿಗೆ ಮಿಶ್ರಫಲವೀವ || ೨೪ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ:- ಪುಣ್ಯ=ಪುಣ್ಯ ಕರ್ಮವನ್ನೂ, ಕರ್ಮವ=ಪಾಪ ಕರ್ಮವನ್ನು, ಪುಷ್ಕರಾದಿ=ಪುಷ್ಕರ ಮೊದಲುಗಳೆಂದು, ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭಾಂತರ್ಗತ=ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ವರೆಗೂ ತಾರತಮ್ಯ ಪ್ರಕಾರ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡಿ ಇವರ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ, ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯದೇವನಿಗೆ=ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸ ಉಳ್ಳವರು ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯರು=ಅವರಿಗೆ ಪ್ರಭುವಾದ ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸುತಲಿರು. ಪುಣ್ಯ ಫಲಗಳನ್ನು ಇಮ್ಮಡಿ ಮಾಡಿ ನಿನಗೆ ಸುಖವನ್ನೀವನು. ಪಾಪಕರ್ಮಗಳ=ಪಾಪಕರ್ಮಗಳ ದೆಶೆಯಿಂದ, ಜನ್ಯ=ಹುಟ್ಟುವ ದುಃಖವ, ಕಲಿಮುಖಾದ್ಯರಿಗೆ=ಕಲಿ ಮೊದಲಾದವರಿಗೆ, ಉಣ್ಣಲು=ಅನುಭವಿಸಲು, ಈವನು=ಕೊಡುವನು. ಸಕಲಲೋಕಶರಣ್ಯ=ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಂದ ಮೊರೆ ಹೊಂದಲು ಯೋಗ್ಯನಾದ, ಶಾಶ್ವತ=ಶಶ್ವದೇಕ ಪ್ರಕಾರನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು, ಮಿಶ್ರಜನರಿಗೆ=ಮಧ್ಯಮ ಮನುಷ್ಯ ಜೀವರಿಗೆ, ಮಿಶ್ರಫಲವೀವ=ಸುಖದುಃಖ ಮಿಶ್ರವಾದ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವನು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ:-ಜನರು ಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯ ಪಾಪ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿ ದಿವಸದಲ್ಲೂ ಪುಷ್ಕರ ಮೊದಲು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ವರೆಗೂ ತಾರತಮ್ಯ ಪ್ರಕಾರ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ಅವರ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ಶ್ರೀ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಐಕ್ಯಚಿಂತನೆ ಮಾಡಿ ಅವನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಪುಣ್ಯಗಳನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ತತ್ವೇಶರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಜೀವರಿಗೂ ಇಮ್ಮಡಿಯಾದ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವನು. ಪಾಪಗಳ ಫಲಗಳನ್ನು ಕಲಿ ಮೊದಲಾದವರಿಗೆ ಅನುಭವಸಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಕೊಡುವನು. ಮಧ್ಯಮರಿಗೆ ಸುಖ ದುಃಖ ಮಿಶ್ರವಾದ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವನು.

ಸಂಧಿಯನ್ನು ಮುಗಿಸುತ್ತಾ ಪರಮಾತ್ಮನ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತಾರೆ.

ತ್ರಿವಿಧಗುಣಗಳ ಮಾನಿತ್ರೀ ಭಾ
ರ್ಗವಿರಮಣಗುಣಿಗುಣಗಳೊಳವ
ರವರ ಯೋಗ್ಯತೆಕರ್ಮಗಳನನುಸರಿಸಿ ಕರ್ಮಫಲ ||
ಸ್ವಪಶರಾದಮರಾಸುರರಗಣ
ಕವಧಿ ಇಲ್ಲದೆಕೊಡುವ ದೇವ
ಪ್ರವರವರ ಜಗನ್ನಾಥವಿಟ್ಟಲ ಪರಮಕರುಣಾಳು || ೨೫ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ:-ತ್ರಿವಿಧಗುಣಗಳಮಾನಿ=ಸತ್ವ ರಜಸ್ತೋಮೋ ಗುಣಗಳಿಗಭಿ-ಮಾನಿಯಾದ ಶ್ರೀ ಭೂ ದುರ್ಗಾತ್ಮಿಕರಾದ, ಶ್ರೀಭಾರ್ಗವಿರಮಣ=ಭೃಗು ಋಷಿಗಳಲ್ಲಿ ಪುತ್ರಿಯಾಗಿ ಅವತರಿಸಿದುದರಿಂದ ಭಾರ್ಗವಿ ಎಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳ ಶ್ರೀ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯರಿಗೆ ಪತಿಯಾದ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನು, ಗುಣಿ=ಸತ್ವರಜಸ್ತೋಮೋ ಗುಣಾತ್ಮಕರಾದ ಅಂದರೆ ಸಾತ್ವಿಕರು, ರಾಜಸರು, ತಾಮಸರೆಂಬ ಮೂರು ವಿಧ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲೂ, ಗುಣಗಳೊಳು= ಮೂರು ಗುಣಗಳಲ್ಲೂ, ಇದ್ದು ಅವರವರ ಯೋಗ್ಯತೆ ಕರ್ಮಗಳನುಸರಿಸಿ, ಸ್ವವಶರಾದ= ತನ್ನಧೀನದಲ್ಲಿರುವ, ಅಮರಾಸುರಗಣಕೆ=ದೇವಮನುಷ್ಯ ದೈತ್ಯಗಣಗಳಿಗೆ, ಅವಧಿ ಇಲ್ಲದೆ= ಸಾವಕಾಶ ಮಾಡದೆ, ಕರ್ಮಫಲ=ಕರ್ಮ ಫಲವನ್ನು, ವಿಶ್ವವ್ಯಾಪಕ=ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಸರ್ವತ್ರ ವ್ಯಾಪ್ತನಾದ, ದೇವಪ್ರವರ=ದೇವಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳಿಗೆ, ವರ=ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ, ಜಗನ್ನಾಥವಿಟ್ಟಲನು, ಕೊಡುವನು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ:- ಸತ್ವರಜಸ್ತೋಮೋ ಗುಣಗಳಿಗೆ ಅಭಿಮಾನಿಯಾದ ಶ್ರೀಭೂ ದುರ್ಗಾತ್ಮಿಕರಾದ ಶ್ರೀ ಭಾರ್ಗವೀ ದೇವಿಯರು ಅಂದರೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯರಿಗೆ ಹೆಸರು. ಈ ಹೆಸರು ರಮಾದೇವಿಯರಿಗೆ ಬರಲು ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ, ಭಾಗವತ ಚತುರ್ಥ ಸ್ಕಂಧ ಮೊದಲನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಳಿ೩ನೆಯ ಶ್ಲೋಕ “ಭೃಗುಃ ಖ್ಯಾತ್ಯಾಂಮಹಾಭಾಗಃ ಪತ್ನ್ಯಾಂ ಪುತ್ರಾನಜೀ ಜನತ್|| ಧಾತಾರಂ ಚವಿಧಾತಾರಂ ಶ್ರಿಯಂಚ ಭಗವತ್ತಿಯಾಂ” ಭೃಗು ಋಷಿಗಳು ಖ್ಯಾತಿ ಎಂಬ ಭಾರ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಧಾತ, ವಿಧಾತ ಎಂಬ ಇಬ್ಬರು ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ ಪರಮಾತ್ಮನ ಪತ್ನಿಯಾದ ಸಾಕ್ಷಾಲ್ಪಕ್ಷೀ ದೇವಿಯೇ ಮೂರನೆಯ ಮಗಳಾಗಿಯೂ ಹೀಗೆ ಮೂರು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆದರು ಎಂದು ಹೇಳಿರುವರು. ಭೃಗು ಋಷಿಗಳ ಮಗಳಾದುದರಿಂದ ಭಾರ್ಗವೀ ಎಂದು ಹೆಸರು ಬಂದಿತೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಇಂತಹಾ ಭಾರ್ಗವೀ ದೇವಿಯರಿಗೆ ಪತಿಯಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು, ತ್ರಿವಿಧ ಜೀವರಾಶಿಗಳಲ್ಲೂ ಮೂರು ಗುಣಗಳಲ್ಲೂ ಇದ್ದು ಅವರವರ ಯೋಗ್ಯತಾನುಸಾರವಾಗಿ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಕರ್ಮಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವನು.

ದೈತ್ಯ ತಾರತಮ್ಯ ಸಂಧಿ ಎಂಬ ೩೦ನೆಯ ಸಂಧಿಯ ತಾತ್ಪರ್ಯವು ಮುಗಿದುದು.

|| ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ||